Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Natura 2000-beheerplan Grensmaas

Nota van Antwoord

Natura 2000-beheerplan Grensmaas

Nota van Antwoord

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Zuid-Nederland
Datum	9 februari 2025
Versie	1
Status	Definitief

Inhoud

1	**Inleiding**	**5**
2	**Zienswijzen**	**6**
	Zienswijze 1: Faunabeheereenheid Limburg	7
	Zienswijze 2: Particulier	7
	Zienswijze 3: Particulier	7
	Zienswijze 4: Stichting Ravon	7
	Zienswijze 5: Stichting Natuurlijk Geuldal	8
	Zienswijze 6: Waterleiding Maatschappij Limburg N.V.	9
	Zienswijze 7: M.M.M. Limpens	9
	Zienswijze 8: Vereniging Natuurmonumenten	10
	Zienswijze 9: Sportvisserij Limburg	20
	Zienwijze 10: Staatsbosbeheer	23
	Zienswijze 11: Particulier	33
	Zienswijze 12: Waterschap Limburg	34
	Zienswijze 13: Petrochemical Pipeline Services B.V.	35
	Zienswijze 14: Regionaal Landschap Kempen en Maasland	36
3	**Ambtshalve wijzigingen**	**39**

1 Inleiding

In deze Nota van antwoord beantwoordt de minister van Infrastructuur en Waterstaat, in overeenstemming met gedeputeerde Staten van Provincie Limburg, de inspraakreacties op het Natura 2000 ontwerpbeheerplan Grensmaas. Het ontwerpbeheerplan is een voorstel voor afspraken om menselijke activiteiten, zoals vaargeulbeheer, visserij, recreatie en suppleties in de Grensmaas te combineren met het in stand houden van de beschermde natuur. Het ontwerp beheerplan is onderbouwd met resultaten uit de Nadere Effecten Analyse die tevens wordt beschouwd als een Passende Beoordeling van de activiteiten die in het beheerplan worden toegestaan. Daarmee vormt deze NEA de toetsing van het beheerplan aan de doelstellingen van Natura 2000.

Het ontwerp Natura 2000 beheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura 2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden, en verbeterd kunnen worden. Het bevoegd gezag heeft het ontwerp Natura 2000 beheerplan conform de Wet Natuurbescherming (WNb) en art. 3.4 de Algemene wet bestuursrecht (Awb), ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het Natura 2000 beheerplan staan. De ingekomen reacties zijn in deze nota van antwoord beantwoord. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het ontwerp van het Natura 2000-beheerplan Grensmaas hebben geleid.

Proces
De termijn waarop belanghebbenden hun zienswijze op het ontwerpbeheerplan konden indienen is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant van 29 augustus 2023. Van 30 augustus 2023 tot en met 10 oktober 2023 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het Natura 2000 ontwerpbeheerplan Grensmaas. In deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen.

Zienswijzen
De Minister ontving op de aangeboden stukken in totaal 14 zienswijzen. De reacties bevatten vaak meerdere opmerkingen en inzichten. Om de verschillende standpunten overzichtelijk weer te geven, zijn deze in deelreacties opgesplitst en per zienswijze genummerd en weergegeven in hoofdstuk 2. Op elke reactie van een indiener is in cursieve tekst een reactie namens de minister weergegeven.

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 behandelt de zienswijzen, de reactie erop en of de zienswijzen aanleiding geven om het beheerplan te wijzigen. Daarnaast is er nog een aantal ambtshalve wijzigingen doorgevoerd, om omissies in het beheerplan te herstellen. Deze worden als paragraaf aan het einde van hoofdstuk 2 behandeld. De inspraakreacties zijn waar nodig geanonimiseerd. De nummers in de nota verwijzen naar de insprekers zoals in tabel 1 aan het begin van hoofdstuk 2 staat vermeld.

Vervolgprocedure
Na verwerking van de resultaten van de zienswijzen, advies en bestuurlijk overleg over het ontwerpbeheerplan heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat ingestemd met het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Grensmaas. Dit gebeurde in overeenstemming met gedeputeerde staten van Provincie Limburg. De Nota van Antwoord wordt naar alle indieners van de zienswijzen gestuurd.

Het beheerplan is vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en het resultaat van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een integrale evaluatie die informatie moet geven voor een eventuele herziening in het volgende beheerplan.

2 Zienswijzen

1. Maatschappelijke organisatie	Faunabeheereenheid Limburg
2. Particulier	
3. Particulier	
4. Maatschappelijke organisatie	Stichting RAVON
5. Maatschappelijke organisatie	Stichting Natuurlijk Geuldal
6. Maatschappelijke organisatie	Waterleiding Maatschappij Limburg N.V.
7. Bedrijf	M.M.M. Limpens
8. Maatschappelijke organisatie	Vereniging Natuurmonumenten
9. Visrechthebbende	Sportvisserij Limburg
10. Overheid	Staatsbosbeheer
11. Particulier	
12. Overheid	Waterschap Limburg
13. Bedrijf	Petrochemical Pipeline Services B.V.
14. Maatschappelijke organisatie	Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Zienswijze 1: Faunabeheereenheid Limburg

Zou het mogelijk zijn om op te nemen in het beheerplan van de Grensmaas dat ontwikkelingen welke mogelijk tot grotere aantallen watervogels (en dan met name ganzensoorten) zouden kunnen leiden (bijvoorbeeld de aanleg van eilanden welke niet toegankelijk zijn voor bodempredatoren zoals de Vos), NIET zijn toegestaan in het gebied in verband met de risico's voor de vliegveiligheid rond Maastricht Aachen Airport?
In het Luchtvaartbesluit is een dergelijk gebod al opgenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen rondom de nationale luchthaven Schiphol: daar moet bij voorgenomen projecten in de wijde omgeving uit een MER blijken dat er géén vergroting van het risico op vogelaanvaringen gaat ontstaan door de geplande ruimtelijke ontwikkelingen.
Uit voorlopig onderzoek in opdracht van de provincie Limburg ten behoeve van het opstellen van een Faunabeheerplan Vliegveiligheid MAA is gebleken dat er nu al dagelijks fourageer migratie door de flightpaths van de luchthaven plaatsvindt van vanaf de Grensmaas richting het plateau en omgekeerd. Een toename hiervan wordt in het kader van de verplichte luchthaven risicoanalyse als zeer ongewenst beschouwd.

Reactie: Een vastgesteld wettelijk kader zoals het Luchtvaartbesluit Schiphol is (nog) niet vigerend voor Maastricht Aachen Airport. Het Natura 2000-beheerplan Grensmaas kan hier dan ook geen rol spelen.

Zienswijze 2: Particulier

Langs de Maas groeit de Japanse Duizendknoop. Wat wordt daaraan gedaan?

Reactie: Japanse duizendknoop, aanverwante soorten en andere invasieve uitheemse planten komen voor op de oevers en de weerden van de Maas. Beheersing en bestrijding van deze soorten vindt plaats door regulier uiterwaardbeheer en gebeurt indien er schade dreigt of rivierfuncties in gevaar komen. Dit wordt niet apart geregeld in het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Grensmaas.

Zienswijze 3: Particulier

Samen met België streven naar één grensoverschrijdend "Natura 2000" gebied, natuurgebied Grensmaas, rivierbedding inclusief uiterwaarden binnen de winterdijken. Eén` duidelijk aanspreekpunt, beheer Grensmaas, veiligheid, natuur, dijken, Natura 2000 gebied. Voorlichting, bekendheid en doel Natura 2000 gebieden vragen om meer aandacht.

Reactie: De begrenzing van een Natura 2000-gebied en aanwijzing van specifieke instandhoudingsdoelen worden geregeld in een aanwijzingsbesluit. Een aanpassing hiervan is mogelijk via een wijzigingsbesluit (zie https://www.natura2000.nl/werkwijze/aanwijzing-natura-2000-gebieden, punt 4). Dit kan niet aangepast worden in een beheerplan – dat is de uitwerking van de doelen vastgesteld in het aanwijzingsbesluit.

In de maatregel 'Verkenning beheerafspraken Rivierpark Maasvallei' in het beheerplan zullen gebiedspartners onderzoeken of en hoe een toekomstige wijziging van het aanwijzingsbesluit het behalen van (gezamenlijke) doelen kan ondersteunen.

Zienswijze 4: Stichting Ravon

Zienswijze 4.1:
Voor Rivierprik geldt dat de aanwezigheid van habitat onderzocht is door Tummers et al. (2022). Hierin worden tevens knelpunten en maatregelen benoemd. Graag deze inzichten benutten en opnemen.

Reactie: Met de door de indiener verstrekte informatie is op onderdelen de tekst van het beheerplan aangescherpt.

Zienswijze 4.2:
In principe biedt de Grensmaas geschikt paai- en opgroeihabitat voor rivierprik. De populatie die daar gebruik van maakt kan in potentie van forse omvang zijn, echter blijft het merendeel van de populatie nu bij migratie hangen bij Lith. Zie o.a. https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=27379.
Aangezien de Grensmaas van belang is als migratiecorridor voor zowel rivier als beekprikpopulaties (genetisch dezelfde soort), verzoeken wij ook de inzichten te gebruiken uit het soortbeschermingsplan beekprik in samenhang met rivierprik van Spikmans et al. 2021 waarbij ook de Grensmaas een rol speelt.

Reactie: Met de door de indiener verstrekte informatie is op onderdelen de tekst van het beheerplan aangescherpt.

Zienswijze 4.3:
Op beperkte schaal kan rivierdonder standhouden in ondiepe, snelstromende structuurrijke delen van rivieren. In de Grensmaas komt dit habitat voor, echter door sterke onnatuurlijke peilfluctuaties bij lagere afvoeren kan op korte tijdsschaal de stroming wegvallen of het water extreem zakken. De potentiële niche waar rivierdonderpad stand zou kunnen halen, is daardoor niet effectief beschikbaar. Voor wat betreft de Maas komt de soort nu vrijwel uitsluitend in zijbeken en beekmondingen voor. Dit biedt nog steeds potentie voor het (weder)opbouwen van een populatie in de Grensmaas zelf. Meer informatie staat ook in het rapport van Tummers et al. (2023). Voor de Grensmaas zou die niche moeten worden vastgesteld en er moeten maatregelen genomen worden om het juiste habitat te bieden. Daartoe behoren mogelijk ook dempen van effecten van verdere opwarming van het water (door klimaatverandering, inrichting en koelwaterlozing). Denk aan het toevoeren van meer kwel en het beschaduwen van rivierdelen. Bij lagere watertemperaturen zijn exotische soorten over het algemeen minder concurrentiekrachtig en hebben kritische soorten voordeel.

Reactie: Met de zienswijze ondersteunt de indiener de analyse in het beheerplan naar de knelpunten (en maatregelen) voor het bereiken van een goede staat van instandhouding van de rivierdonderpad. Het type maatregelen dat de indiener voorstelt zijn dan ook opgenomen, zoals bijvoorbeeld het installeren van rivierhout voor lokale habitatverbetering. Daarnaast zal in de eerste planperiode als onderdeel van het Meerjarig Integraal Habitatonderzoek Grensmaas voortgebouwd worden op het onderzoek van Timmers et al. (2023). Mocht daaruit blijken dat extra maatregelen noodzakelijk zijn, zal het maatregelenpakket (zie Uitvoeringsplan) aangepast worden.

Zienswijze 5: Stichting Natuurlijk Geuldal

Bovenstaande leidt tot de vraag hoe u erbij komt dat de kwaliteit van het Maaswater een positeve ontwikkeling laat zien. U suggereert hiermee dat het wel losloopt met die kwaliteit, terwijl blijkt dat het alle hens aan dek is en dat het halen van de KRW-doelen ver buiten bereik is indien er op korte termijn geen veelomvattende en bindende afspraken gemaakt worden met de diverse gezagen die hier over gaan. Uit uw tekst spreekt geen enkele urgente, gezien de door u verderop gebruikte zinsnede: “Het schoner worden van de Maas …”. Ook de volgende zin getuigt niet bepaald van de noodzaak om het probleem van de hierin beschreven vervuilingsbronnen daadwerkelijk en daadkrachtig aan te pakken: De (nutrienten)belastng, nieuwe microverontreinigingen (medicijnen, industriele verbindingen, gewasbeschermingsmiddelen) en mogelijk negateve gevolgen van klimaatverandering op de waterkwaliteit blijven aandacht vragen. Bovendien schrijf heef u het over de mogelijk negateve gevolgen van de klimaatverandering. Her RIWA is hier heel duidelijk over: die spelen al. In uw tekst het woord ‘mogelijk’ gebruiken is uw kop in het zand steken, een o.i. onverantwoordelijke houding. Hoe kunt u een degelijk en betrouwbaar rapport schrijven indien dit niet is gebaseerd op de feiten zoals deze door de RIWA in haar Jaarrapport bijeen zijn gebracht? De vooruitzichten zijn overigens niet best vanwege de invoering van de nieuwe Omgevingswet per 1-1-’24. Hierin verandert de inrichting van regelgeving over lozingen van afvalwater. Zo mogen waterschappen en gemeenten voortaan deels zelf bepalen of ergens een vergunning voor nodig is. Ook maakt het principe ‘verboden te lozen, tenzij’ plaats voor ‘je mag lozen, tenzij’. Een desastreuze verandering waartegen u o.i. fel dient te ageren.

Reactie: De indiener beargumenteert dat de waterkwaliteit van de Maas nog niet op orde is. Het is inderdaad zo dat de chemische waterkwaliteit niet op orde is, met onder andere consequenties voor drinkwaterinname zoals benoemd door de indiener.

Dit laat onverlet dat sinds de jaren 90 van de vorige eeuw de biologische en chemische waterkwaliteit aanzienlijk verbeterd is (zie ook Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b)). Door deze historische verbetering is waterkwaliteit niet (meer) een beperkende factor voor het behalen van de natuurdoelen. Het beheerplan beschrijft de aanpak van drukfactoren die direct ingrijpen op de Natura 2000-doelen.

De invoering van de Omgevingswet doet niets af aan de wettelijke mogelijkheden van het Bevoegd Gezag om een goede waterkwaliteit af te dwingen. Het opnemen van bestaande wet- en regelgeving in de Omgevingswet is beleidsneutraal uitgevoerd en heeft geen gevolgen voor de mate van bescherming van natuur- en waterkwaliteit.

Zienswijze 6: Waterleiding Maatschappij Limburg N.V.

Zienswijze 6.1:
Benoem dat de Maas, en dus ook de Grensmaas, een belangrijke bron is voor drinkwater in Limburg maar ook verder stroomafwaarts voor West-Nederland. Dit staat nu nergens expliciet vermeld.

Reactie: Het belang van de Maas voor de Belgische en Nederlandse drinkwatervoorziening is beschreven in Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) pagina 72 en verder. Er is geen effect van drinkwaterwinning (en andere onttrekking) op de instandhoudingsdoelen, daarom is dit onderdeel niet uitgebreid in de hoofdtekst van het beheerplan opgenomen.

Zienswijze 6.2:
Vanuit Natura 2000 is het begrijpelijk dat ecologische kwaliteitsnormen vanuit de Kaderrichtlijn Water van toepassing zijn en dus ook benoemd worden. Vanuit de Kaderrichtlijn Water dient echter ook gezorgd te worden voor een goede chemische en ecologische toestand voor oppervlaktewater als bron voor de drinkwatervoorziening. Beide waterkwaliteitsopgaves kunnen elkaar versterken. Zorg moet worden gedragen dat de opgave vanuit Natura 2000 de opgave voor de drinkwaterbron niet negatief beïnvloedt. Wij verzoeken u dit als randvoorwaarde op te nemen.

Reactie: De verschillende waterkwaliteitsopgave in het gebied (KRW en Natura 2000) versterken elkaar inderdaad en dat uit zich onder andere in het combineren van maatregelen uit de twee programma's (zie hoofdstuk 4 van het beheerplan). In de definitieve ontwerpfase van de inrichtingsmaatregelen worden deze door de relevante Bevoegde Gezagen beoordeeld waar bij het belang van drinkwaterproductie wordt meegenomen.

Zienswijze 6.3:
Ten slotte staat in de tekst dat regelmatig drinkwaternormen overschreden worden vanwege de kwaliteit van de Maas. Drinkwaternormen gelden echter voor gezuiverde water dat WML aan klanten levert, niet voor het water dat WML als bron gebruikt. Dat is de opgave van WML Het klopt wel dat WML de inname van Maaswater regelmatig moeten staken op basis van de Drinkwaterregeling, op het moment dat Maaswater niet voldoet aan de kwaliteitseisen voor oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater. Wij verwijzen hierbij naar bijlage 5 behorend bij artikel 16 van de Drinkwaterregeling. Daarnaast merken wij op dat de drinkwatersector samen met Rijkswaterstaat alarmwaarden (alarmwaardentabel Rijn en Maas) heeft opgesteld. Wij vragen u de onjuistheid in de tekst weg te nemen op basis van het bovenstaande.

Reactie: Met de informatie van de indiener is de tekst van het ontwerpbeheerplan gecorrigeerd.

Zienswijze 6.4:
Wij roepen u nogmaals op zorg te dragen dat bij de uitvoering van de maatregelen die genoemd worden in dit ontwerpbeheerplan geen nadelige effecten optreden op het Maaswater als bron voor de drinkwatervoorziening.

Reactie: Zie beantwoording zienswijze 6-2.

Zienswijze 7: M.M.M. Limpens
Cliënt vreest dat het voornoemde plan en tevens de aanwezigheid van het Natura 2000-gebied Grensmaas een impact zal hebben op zijn bedrijf en bedrijfsvoering. Er bestaat zelfs de vrees dat er uiteindelijk voor het bedrijf, gelegen aangrenzend aan de Grensmaas, geen reëel bestaansrecht meer zal zijn. Van deze plaats wil cliënt dan ook middels deze zienswijze nadrukkelijk kenbaar maken dat de voorgenomen beheermaatregelen zoals opgenomen in het ontwerpbeheerplan Grensmaas geen nadelige gevolgen voor het bedrijf en de bij het bedrijf behorende gronden mogen hebben.

Reactie: Het huidige landbouwkundig gebruik rondom het Natura 2000-gebied heeft geen significante invloed op de instandhoudingsdoelen, zie ook pagina 53 van het ontwerpbeheerplan 'De meeste activiteiten (onder andere recreatie, landbouw, vegetatiebeheer) kunnen doorgang vinden zoals dat in de huidige situatie het geval is.' Andersom zullen de beheermaatregelen geen (negatief) effect hebben op landbouwkundig gebruik buiten het gebied.

Het is niet uit te sluiten dat bij een toekomstige uitbreiding van bedrijven zoals die van uw cliënt de milieuruimte hiervoor beperkt is vanwege het effect door externe werking op het Natura 2000 Grensmaas gebied. Die beoordeling vindt plaats door het Bevoegd Gezag op het moment dat dit aan de orde is.

Zienswijze 8: Vereniging Natuurmonumenten

Zienswijze 8.1:
1.4 De totstandkoming van het Natura2000-beheerplan – werkwijze + 5. Wat Natura 2000 betekent voor activiteiten. In het ontwerpbeheerplan wordt verwezen naar een Effectenbeoordeling uitgevoerd in 2018, een doelenuitwerking en een systeemanalyse. Deze documenten zijn niet ter inzage gelegd terwijl dit inhoudelijk wel erg bepalend is voor het onderwerp beheerplan en met name voor hoofdstuk 5. Er kan nu niet beoordeeld worden of alle voorkomende activiteiten goed zijn beoordeeld en of activiteiten die na 2018 nog zijn ontwikkeld nu missen in de effectenbeoordeling.

Reactie: De documenten waar de indiener aan refereert (Doeluitwerking Natura 2000 gebied Grensmaas. (Liefveld et al., 2018a); Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b); Systeemanalyse Grensmaas (De Mars, 2018)) zijn onafhankelijk opgestelde rapportages. Formeel lagen deze document dan ook niet ter inzage, maar zijn wel beschikbaar. Zie ook paragraaf 1.4, pagina 11 van het ontwerpbeheerplan. In de effectanalyse zijn alle voorkomende activiteiten (situatie 2016) meegenomen en getoetst.

Zienswijze 8.1a:
Er kan ook niet beoordeeld worden hoe de instandhoudingsmaatregelen en mitigerende maatregelen die nodig zijn om enerzijds de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen te realiseren en anderzijds de activiteiten in en rond de gebieden waar mogelijk in de huidige vorm en omvang doorgang te kunnen laten vinden, tot stand zijn gekomen. Er kan ook niet beoordeeld worden hoe de oppervlaktes tot stand zijn gekomen die nu vermeld worden per habitattype bij doeluitwerking areaal. We begrijpen niet hoe het habitattype H91E0C Ruigte en zomen, droge bosranden met slechts een oppervlakte van 0,02 ha in een gunstige staat van instandhouding kan verkeren. Dit is wel een heel kleine oppervlakte waarbij de hoeveelheid randeffecten wel erg groot zijn en waarin typische soorten een gezonde populatie moeten kunnen onderhouden?

Reactie: De oppervlakte kwalificerend habitat H6430C (Ruigten en zomen, droge bosranden) is inderdaad minimaal. Verspreid in het noordelijk deelgebied zijn (nog) kleinere arealen van het habitattype aanwezig, deze zijn kleiner dan 100m2 en kwalificeren daardoor niet (Doeluitwerking Natura 2000 gebied Grensmaas. (Liefveld et al., 2018a)).

De indieners concluderen correct dat op basis hiervan binnen de huidige begrenzing van het Natura 2000 gebied het onwaarschijnlijk is dat dit habitattype duurzaam standhoudt. Daarom hebben we de tekst in het beheerplan in paragraaf 3.2.4 aangepast en tevens tabel 6.1 (hoofdstuk 6): het doelbereik voor het habitattype op 'geel' gezet. In aanvulling hierop hebben we ook expliciet toegevoegd aan maatregel 'Verkenning beheerafspraken Rivierpark Maasvallei' (p44) dat het beschouwen van de invloed van begrenzing van Belgische en Nederlandse (natuur)gebieden op het doelbereik hier een onderdeel van is.

Zienswijze 8.2:
Ouderdom en kwaliteit gebruikte gegevens 1.4 De totstandkoming van het Natura2000-beheerplan – werkwijze Bepaalde gegevens die aangewend zijn om bv de habitattypekaart in te tekenen zijn verouderd. De vegetatiekartering waarop de habitattypekaart is opgesteld dateert van 2015. Dat is 8 jaar geleden. In een hoog dynamisch en voedselrijk systeem is 8 jaar een lange tijd en staat de successie van vegetaties niet stil. Verder is de vegetatiekartering uit 2015 niet voorzien van een lokale typologie waardoor een goede inschatting van de ontwikkeling van vegetaties en habitattypen in de toekomst niet goed gemaakt kan worden. In 2019 is door Natuurmonumenten volgens SNL voorschriften een vegetatiekartering mét lokale typologie gedaan en beschikbaar gesteld maar deze gegevens zijn niet meer aangewend.

Reactie: Wij danken de indiener voor het ter beschikking stellen van de vegetatiekartering van de semi-terrestrische vegetatietypen (de weerden). Deze gegevens zijn zeer bruikbaar voor de geplande ecologische evaluatie die de komende twee jaar plaats gaat vinden (zie ook hoofdstuk 7 van het beheerplan). In 2025-2026 zal ook een nieuwe kartering uitgevoerd worden, waardoor

de ontwikkelrichting van habitattypen goed in beeld gebracht kan worden. Als hieruit blijkt dat de huidige toestand achterblijft bij de doelstellingen kunnen (en moeten) er aanvullende maatregelen genomen worden. Dit kan al geïmplementeerd worden in de huidige planperiode.

Recentelijk verzamelde gegevens (zie ook Antheunisse et al. 2023: Natuur en hoogwater in de Maas: ecologische evaluatie van gevolgen van het zomerhoogwater van 2021 op de riviernatuur van de Maas) laten zien dat de aquatische habitattypen juist stabiel zijn, en dat zelfs ingrijpende gebeurtenissen zoals het zomerhoogwater van juli 2021 geen langdurig effect heeft.

Voor de alluviale bossen is in overleg met Ministerie van LNV, Provincie Limburg en Natuurmonumenten een lokale typologie ontwikkeld (Bijlage 4 in Kartering habitattypen en habitatsoorten Grensmaas. Situatie 2015 (Inberg et al., 2016))

Zienswijze 8.3:
Knellende N2000 begrenzing 1.1 Natura 2000 – Europese bescherming van biodiversiteit – Ligging Natura 2000 gebied Grensmaas + De waarden van het Grensmaasgebied – dynamiek, diversiteit en ecologische samenhang De Grensmaas wordt onvoldoende in context geplaatst met andere gebieden of andere N2000 waarden in de omgeving. Dit moet overigens meer inhouden dan een opsomming van de buur-N2000 gebieden, zoals nu gedaan wordt, maar een landschapsecologische schets en hun ecologische verbanden moet duidelijk gemaakt worden waarbij habitattypen en – soorten aan elkaar gekoppeld worden. Dit maakt inzichtelijk of landschappelijke verbindingen nog als knelpunt opgevoerd moet worden. Zo is er ook onvoldoende aandacht voor het belang van de zijbeken die ook bereikbaar moeten zijn en een goede kwaliteit moeten hebben om als paaigronden te kunnen dienen voor o.a. rivierprik en zalm. De focus ligt nu alleen op het begrensde deel van de Grensmaas. Zonder gezonde zijbeken geen gezonde Grensmaas.

Reactie: Er is ter voorbereiding van het beheerplan een systeemanalyse uitgevoerd, maar geen uitgebreidere landschapsecologische systeemanalyse (LESA). Hiervoor is toentertijd gekozen omdat er niet voldoende (systeem)kennis beschikbaar was. Om dit te verbeteren is een uitgebreid onderzoeksmaatregel in het beheerplan opgenomen. Deze te ontwikkelen kennis kan dan gebruikt worden in het opstellen van het beheerplan voor de tweede planperiode. In 2024-25 wordt binnen het project 'Preverkenning Hotspot Gemeenschappelijke Maas', onderdeel van de Programmatische Aanpak Grote Wateren een uitgebreide LESA voor het gebied van Bovenmaas en Grensmaas uitgevoerd worden, inclusief de landschapsecologisch verknoopte omliggende gebieden en beekdalen. In dit traject wordt intensief samengewerkt met gebiedspartnerts – waaronder de indieners – en wordt maximaal gebruik gemaakt van de beschikbare kennis en expertise. Als uit deze LESA blijkt dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn kunnen deze nog in de lopende planperiode aan het uitvoeringsplan toegevoegd worden.

Zienswijze 8.4:
3.1 Uitwerking van doelstellingen in ruimte, omvang, tijd en kwaliteit Voor de doeluitwerking areaal die per habitattypen en habitatrichtlijnsoorten is bepaald wordt verwezen naar de Doelenuitwerking die nu niet ter inzage ligt. Het valt ons op dat de oppervlaktes erg klein zijn. In 2021 heeft de WUR het document "Ecologisch beoordelingskader voor doelbereik in Natura 2000- gebieden" gepubliceerd dat is opgesteld in opdracht van provincies Limburg, Gelderland en Brabant en waar 2 provincies hun Natuurdoelanalyses per N2000 gebied op hebben gebaseerd. Dit document is dan ook door de overheid erkend als gedegen om een NDA mee uit te werken. Middels dit document wordt per N2000 gebied bepaald wat het actueel en beoogd doelbereik zou moeten zijn voor een habitattype of habitatrichtlijnsoort. Hierbij worden voor habitattypen de volgende criteria gebruikt:

- Landschappelijke positie en samenhang
- Oppervlaktebehoefte
- Structuur en functie
- Karakteristieke soorten en vegetatietypen en voor habitatrichtlijnsoorten de volgende criteria:
- Geschiktheid van het leefgebied:
  - Oppervlakte
  - Kwaliteit
  - Drukfactoren
- Duurzaamheid van de populatie:
  - Omvang
  - Aantalstrend
  - Verspreidingstrend

Als daaruit blijkt dat de score binnen het N2000 gebied onvoldoende is (dus onvoldoende doelbereik) kan ook buiten N2000 begrenzing mee beschouwd worden. Als daardoor de score aanmerkelijk verbetert, betekent dit dat ook deze vegetaties of biotopen belangrijk zijn voor behoud en bescherming. Deze vegetaties en biotopen moeten dan ook op een afdoende manier beschermd en behouden blijven gezien de afhankelijkheid van N2000 doelen. Duidelijk blijkt hieruit dat in een beoordeling meer dan alleen de oppervlakte beschouwd moet worden maar ook dat waarden buiten N2000 mee in ogenschouw genomen moeten worden. Het spreekt voor zich dat een systematiek die door de WUR is ontwikkeld en door 2 provincies wordt gebruikt een waardevol instrument blijkt te zijn in de bepaling van doelenuitwerking areaal. Het is waardevol deze exercitie voor de habitattypen en habitatrichtlijnsoorten in het N2000 gebied Grensmaas te doen en zo een betere afweging te kunnen maken welke minimale oppervlaktes noodzakelijk zijn voor habitattypen en habitatrichtlijnsoorten in een goede staat van instandhouding te krijgen.

Reactie: Dank voor het onder de aandacht brengen van dit document. In de doeluitwerking hebben we dezelfde criteria gebruikt zoals in het door u aangedragen document wordt vermeld.
Het beheerplan onderschrijft dat voor specifieke habitattypen de potentie voor uitbreiding deels buiten de huidige Natura 2000 begrenzing ligt en draagt hier ook oplossingen voor aan. Zie ook antwoord zienwijze 8-1a.

Zienswijze 8.5:
3.4 Opgave voor de Grensmaas – Uitbreiden van ruimte voor habitattypen op voedselrijke bodems
Er wordt zelf besloten dat er te weinig ruimte is voor cyclische successie binnen de begrenzing (p19) maar ook dat de heel kleine oppervlaktes van habitattypen al voldoen (0,02 ha!). Regelmatig wordt verwezen naar aanwezigheid van habitattypen en -soorten buiten de N2000 begrenzing. Echter, de bescherming van deze waarden kan nu alleen via de Wet Natuurbescherming. Het spreekt voor zich dat als de waarden er voorkomen én de afhankelijkheid is duidelijk van habitattypen en -soorten binnen de begrenzing, dat de begrenzing te krap is en dat hier wat aan gedaan moet worden nl vergroting van de oppervlakte erkend N2000 gebied. Met name in een dergelijk dynamisch systeem wat een kernkwaliteit is van dit gebied is, is dit nodig en noodzakelijk! Er kan niet van ons natuurbeheerders verwacht worden dat we habitattypen in een bepaald successiefase "vasthouden". Er moet voldoende omvang zijn dat Ruigtes elders kunnen ontwikkelen terwijl bestaande ruigtes kunnen doorontwikkelen richting Ooibos. De zinsconstructie "De opgave ligt vooral in het vinden en het (tijdelijk of structureel) creëren van meer ruimte en potentiële nieuwe (open) groeiplaatsen." legt de klemtoon verkeerd: de ruimte is er, die is namelijk middels het Consortium Grensmaas-project ontwikkeld (einde 2027) ze moet alleen de erkenning krijgen als N2000 gebied. Een van de maatregelen die voorgesteld wordt is het kappen om Ruigtes en Zoomen in stand te houden. Dit kan je verstaan onder het creëren van ruimte en potentiële nieuwe (open groeiplekken) binnen N2000 (zie hoger). Het moet eerst inzichtelijk gemaakt worden of dit wel een goede maatregel is. Kappen betekent dat er houtig gewas verwijderd moet worden. Is dit geen zachthoutooibos H91E0A of Beekbegeleidend bos H91E0C? Is er wel voldoende ruimte elders binnen de strakke begrenzing om dit habitattype dan elders te laten ontwikkelen? Voor het kappen zullen ook de nodige vergunningen aangevraagd moeten worden en mogelijk ook gecompenseerd worden.

Reactie: De huidige begrenzing van het beheerplan is niet overal even logisch en doet geen recht aan de aanwezige natuurpotentie in het gebied. Hierdoor kan het in stand houden van bepaalde doelen op termijn onder druk kan komen. Het beheerplan gaat echter over de uitwerking van de opgave binnen het gebied, en niet de begrenzing: dat is vastgelegd in het aanwijzingsbesluit. Zie ook antwoord zienswijze 3-1.

In een eerder concept van het beheerplan was een maatregel opgenomen om door middel van actief beheer van houtige opstanden (kappen) ruigtevegetaties in stand te houden. Mede om de redenen door de indiener aangedragen, is dit in het beheerplan zoals ter inzage gelegd niet meer opgenomen.

Zienswijze 8.6:
Grond- en oppervlaktewaterinvloed 5. Wat Natura2000 betekent voor activiteiten Op pagina 16 staat het volgende: "Het afvoerpatroon van de Grensmaas is kenmerkend voor een regenrivier met piekafvoeren in het winterhalfjaar en relatief lage afvoeren in de zomer, deels ondersteund door de toevoer van grondwater". Verder wordt er in het beheerplan ook een verband onderschreven tussen waterstanden in de Maas en invloed via het grondwater op een Belgische N2000 gebied. Op pagina 19 staat geschreven "Door klimaat-

verandering zullen de jaarlijks laagste afvoeren steeds lager worden en de perioden met minimale afvoer steeds langer. Dat wordt mede in de hand gewerkt door het onttrekken van water aan de Maas bovenstrooms van het gebied (kanalen en industriële onttrek kingen)." Het spreekt voor zich dat, onder andere, de volgende onderdelen mee moeten genomen worden in de Effectenanalyse of minstens benoemd moeten worden als mogelijk van invloed op de Grensmaas N2000 waarden, het betreffen zowel onttrekkingen aan het oppervlaktewater als aan het grondwater en niet alleen bovenstrooms maar ook aan weerzijde op de flanken het N2000 gebied:

- Alle substantiële grondwateronttrekkingen voor industrieel of drinkwatertoepassing (Nederland en België)
- Bevloeiingssysteem op Belgische grondgebied waarvoor oppervlaktewater onttrokken wordt uit de Spanjaard nabij Maaseik (B) die in verbinding staat met de Maas om 55-65 landbouwers van water te voorzien.
- 4 pompstations op Belgisch grondgebied om de invloed van grondwater te beperken ten gevolg van mijnverzakkingen;
- Invloed van de zijbeken op de Maas (ook nutriënten- en slibbelasting overigens). Minder oppervlaktewater betekent ook minder water in de Grensmaas. Zo is zichtbaar dat bij Geulle ad Maas een vergunde grondwateronttrekking is gelegen van 2.000.000 kub per jaar in 2021. Het is nu niet bekend (omdat Effectenanalyse niet ter inzage ligt) of dit bekeken is en hoe dit geëvalueerd is.

Reactie: Zie ook antwoord zienswijzen 8-1. Op p. 72 en verder in Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) wordt onderbouwd dat er geen effecten te verwachten zijn van grond- en oppervlaktewater onttrekkingen op de instandhoudingsdoelen.

Toekomstige nieuwe of wijzigingen in onttrekkingen (uit grondwater dan wel oppervlaktewater) die mogelijk wel een effect hebben op instandhoudingsdoelen zijn vergunningplichtig, waarbij het Bevoegd Gezag per geval zal oordelen over een vergunning en eventuele voorwaarden.

In het beheerplan is een maatregel opgenomen ter verbetering van de hydrologische toestand van het leefgebied door het agenderen van de noodzaak tot aanpassing van het stuwregime in Wallonië (en Frankrijk). Aanvullend onderzoek naar de exacte oorzaken en gevolgen (Onderzoek stuurfactoren) is inmiddels opgestart. Als dit leidt tot nieuwe inzichten kunnen tussentijds extra maatregelen geformuleerd en uitgevoerd worden.

Zienswijze 8.7:
Stortstenen, grindrug en drempels 4.3.2 Verkenning optimalisatie locatie Meers Er wordt hier gesproken over aanpassing van de drempels en de grindrug maar we gaan er ook van uit dat dit kan betekenen dat het verwijderen ook als een scenario zal doorgerekend worden.

Reactie: Als onderdeel van de maatregel 'Verkenning optimalisatie locatie Meers' zal samen met gebiedspartners alle relevante opties en scenario's bekeken worden.

Zienswijze 8.8:
4.3.3 Morfologische verbetering van leefgebied – Ontstenen oevers Rivierdonderpad heeft te lijden van invasieve exoten die het beter doen op stortstenen. Aanpak van stortstenen wordt nu beperkt gedaan middels KRW en alleen op Nederlands grondgebied. De grootste hoeveelheid stortstenen ligt aan de Belgische zijde. Het zou heel logisch zijn als de verkennende studie ook Belgische oevers mee onderzoekt omdat het verwijderen van stortstenen aan een zijde van invloed kan zijn op de andere zijde. De Belgische overheid zou dan zelf kunnen beslissen om deze stortstenen dan te verwijderen en de oevers her in te richten. Het verwijderen van stortstenen is ons inziens niet alleen nodig om uitheemse invasieve vissoorten hun concurrentievoordeel met rivierdonderpad te doen verliezen maar ook om vestiging en verspreiding van uitheemse invasieve plantensoorten te beperken (zie verder). Verder is het ook ontmoedigend om te zien dat herstelwerkzaamheden nu ook met stortstenen gebeuren. We gaan er vanuit dat dit tijdelijke snelle maatregelen zijn en dat de stortstenen op langere termijn weer zullen verdwijnen door herinrichting van de locatie.

Reactie: Het toepassen van breuksteen voor bodem- en oeververdediging dient zo terughoudend mogelijk dient te gebeuren, ook waar dit (tijdelijk) herstelmaatregelen betreft.

De suggestie van de indiener om de verkennende studie naar mogelijkheden tot verwijderen van bestortingen met breuksteen op oevers uit te breiden naar de Belgische zijde is zeer waardevol. Mogelijk niet direct als onderdeel van het ontwerpbeheerplan – want het valt niet binnen de begrenzing – maar we zien wel kansen om dit met de partijen verenigd in de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie uit te werken.

Zienswijze 8.9:
Leidingen 5. Wat Natura2000 betekent voor activiteiten Er kruisen momenteel 2 leidingenstraten het N2000 gebied nl de PAL leidingstraat en de LAL leidingstraat. De PAL wordt nu middels een diepteboring dieper onder de Maas doorgelegd naar aanleiding van het zomerhoogwater 2021. We hebben dit meermaals geadviseerd om dit voor de PAL leidingstraat ook te doen. De nadelen voor N2000 waarden is namelijk 3 ledig:
- de risico's van een lekkage zijn opmerkelijk hoger dan bij een diepteboring;
- de herstelmaatregelen die bij blootstelling nodig zijn vernielen geschikt habitat;
- dynamische processen worden afgeremd door inrichting om de leiding te beschermen.

De leidingen wordt nu niet vermeld in hoofdstuk 5 en we kunnen ook niet controleren of de leidingen in de Effectenanalyse beoordeeld zijn. Ons inziens is hier zeker een vergunning voor noodzakelijk waarbij de activiteit vermeld moet worden onder 5.4.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven. Dit zijn activiteiten die een commercieel doel dienen en daarom niet calamiteiten kunnen blijven vallen. Het ontwerp N2000 beheerplan zou dan ook moeten eisen dat de LAL leiding middels een diepteboring onder de Maas aangelegd wordt om zo N2000 waarden te beschermen en te ontwikkelen en niet meer te moeten ingrijpen onder het motto "Calamiteiten".

Reactie: Initiatieven voor nieuwe rivierkruisingen zijn vergunningplichtig als er sprake is van mogelijk negatief effecten. Dit zal door het betreffende Bevoegd Gezag beoordeeld moeten worden. Het uitgangspunt van de rivierbeheerder voor het vergunnen van nieuwe kruisingen is dat deze op zo'n diepte worden aangebracht (lager dan het toekomstig actieve deel van het zomerbed) dat blootspoeling, schade en noodzaak voor beschermen door bestorting met breuksteen uitgesloten kan worden.

Historische (vigerende) vergunningen voor bestaande buizen en leidingen vallen niet onder het nieuwe regime.

Zienswijze 8.10:
7.1.3. Monitoring en evaluatie activiteiten Mocht een vergunning zijn uitgeschreven voor de leidingen dan zijn we in de veronderstelling dat de effecten van het consolideren van deze leidingen het verminderen van de dynamiek in de Grensmaas en de effecten op N2000 waarden gemonitord zullen worden. We zijn ook benieuwd naar welke partij dit zal doen: de economische sector of Rijkswaterstaat.

Reactie: Zie antwoord zienswijze 8-9.

Indien het Bevoegd Gezag besluit tot verlenen van een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit (Omgevingswet), kan hij daar ook specifieke voorwaarden voor de initiatiefnemer aan koppelen zoals het monitoren van effecten. In dit ontwerpbeheerplan zal het Meerjarig Integraal Habitatonderzoek helpen om kennis te ontwikkelen over stuurfactoren en de rol van (bestaande) ondiepe rivierkruisingen.

Zienswijze 8.11:
Invasieve plantenexoten 3.2.1 Beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden – Aandachtspunten 3.2.2 Slikkige rivieroevers - Aandachtspunten 3.2.3 Ruigten en zomen, moerasspirea – Aandachtspunten 3.2.4 Ruigte en zomen, droge bosranden - Aandachtspunten In het ontwerpbeheerplan wordt geen melding gedaan van invasieve uitheemse planten en in het uitvoeringsprogramma staan geen maatregelen gericht op het beheersen en/of het verwijderen van exoten in de looptijd van het Natura 2000-plan de komende zes jaar. Grote waternavel, Waterteunisbloem, Knolcyperus, Reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop zijn veel aanwezig in het Maasdal, zowel aan Vlaamse als aan Nederlandse zijde. Het betreft hier standplaatsen net buiten de begrenzing, binnen de begrenzing en ook binnen de habitattypen of leefgebieden van de aangewezen soorten (conform de kartering uit 2015). Van de houtige gewassen komen Robinia en Vlinderstruik veelvuldig voor. Het zomerhoogwater van juli 2021 laat zien dat de soorten zich makkelijk over het Maasdal verspreiden. Delen van planten worden losgeslagen, verplaatsen zich via het stromende water naar elders en vestigen zich op nieuwe plekken langs de Maas. Deze verspreidingswijze

wordt door diverse bronnen als een groot risico ingeschat. Een soort als Waterteunisbloem kan daarnaast sterk profiteren van de natuurontwikkelingsprojecten, zoals die nu langs de Grensmaas in uitvoering zijn, dit geldt eveneens voor Japanse duizendknoop die zich kan verspreiden als gevolg van grondverzet. Nieuwvestiging op kwetsbare plekken binnen het Natura 2000-gebied is op voorhand zeker niet uitgesloten. Bestudering van de verspreiding van deze exoten in het Maasdal laat zien dat de genoemde exoten een reële bedreiging vormen voor de doelstellingen van het Natura 2000-gebied Grensmaas. Als voorbeeld komt Waterteunisbloem voor in de oeverzone langs de diverse plassen net buiten het Natura 2000-gebied rondom Stevensweert. Grote waternavel komt voor bij de Oude Maas bij Stokkem, Bosscherveld bij Maastricht, de Hochter Bampd en in de Huyskensplas bij de Brandt bij Stevensweert. Deze soorten verdringen niet alleen inheemse waterplanten en -fauna, maar hebben onder meer ook effect op de zuurstof- en lichthuishouding. De standplaatseisen van deze invasieve planten vertonen grote overlap met de standplaatseisen van de habitattypen, waardoor vestiging op standplaatsen de habitattypes te verwachten is. Vestiging is van invloed op de kwaliteit en kwantiteit van de beschermde habitattypen en leefgebieden van habitatrichtlijnsoorten in het Grensmaasgebied. Het ontbreken van een goede risico-inschatting in het Natura 2000-plan en daaraan gekoppelde maatregelen is wat ons betreft noodzakelijk. De bestaande subsidieregelingen van de provincie (die overigens dit jaar afloopt) biedt onvoldoende financiële dekking om adequaat maatregelen te kunnen nemen. Dit geldt voor zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied. Het is daarom belangrijk om maatregelen op te nemen in dit Natura 2000-plan. Ook voor de uitheemse vissoorten die het leefgebied van de Rivierdonderpad bedreigen is het noodzakelijk gedurende de komende zes jaar niet alleen onderzoek, maar ook al systeemgerichte maatregelen en/of experimenten te kunnen opstarten. Een maatregel zou kunnen zijn het verwijderen van stortsteen, omdat op deze plekken de uitheemse soorten het meest concurrentiekrachtig zijn ten opzicht van de beschermde Rivierdonderpad.

Reactie: Veel uitheemse invasieve soorten zijn wijd verspreid in en om het Natura 2000-gebied Grensmaas. Het betreft zowel terrestrische als aquatische planten, vissen en aquatische macrofauna. De rivier- en terreinbeheerders werken samen om verscheidene probleemsoorten te beheersen, zoals de door indiener genoemde brandhaard van grote waternavel in het Bosscherveld.

In de Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) en de doeltuitwerking is aandacht besteed aan het risico van invasieve uitheemse soorten voor de instandhoudingsdoelstellingen nu en in de toekomst.

Maatregelen ter verbetering van het (lokale) habitat zoals het plaatsen van rivierhout, maaskeien en suppletie met grind hebben als doel het habitat aantrekkelijker te maken voor inheemse soorten en deze hierdoor een competitief voordeel te geven ten opzichte van uitheemse soorten.

Zienswijze 8.12:
Vegetatielegger, calamiteiten, Beheer en onderhoud 5. Wat Natura2000 betekent voor activiteiten Het is nu in het ontwerpbeheerplan nog steeds onduidelijk voor welke werkzaamheden wél door Rijkswaterstaat vergunning aangevraagd moet worden. De omschrijvingen zijn nu dermate algemeen dat zo goed als álle werkzaamheden uitgevoerd door of in opdracht van Rijkswaterstaat zonder vergunning uitgevoerd kunnen worden (behalve ruimtelijke ontwikkeling zomerbed en oevers). We begrijpen dat veiligheid een primaire functie betreft maar werkzaamheden kunnen ook mét in achtneming van N2000 waarden uitgevoerd worden. Hoe wordt hier op toegezien? Voor het habitattype vochtige alluviale bossen zachthoutooibossen wordt op p 29 onder Areaal geschreven dat “Het habitattype profiteert buiten de begrenzing van recente natuurontwikkeling. Op de verlaagde overstromingsvlakte ontstaan daar talloze nieuwe potentiële standplaatsen.” Hier kan de Vegetatielegger echter bepalen om zachthoutooibossen weg te halen. Hoe wordt ervoor gewaakt dat er niet teveel zachthoutooibossen en cruciale plekken worden verwijderd? Het blijft verder discutabel dat een partij die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de werkzaamheden zelf haar eigen voorschriften mag opstellen waar ze zich aan moet houden.

Reactie: Op pagina 46 in het ontwerpbeheerplan is in het kader uiteengezet hoe Rijkswaterstaat regulier beheer en onderhoud uitvoert en hoe geborgd wordt (zorgplicht en gedragscode) dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied voorkomen worden.

Zoals bij de indieners bekend heeft voorafgaand aan de vaststelling van de Vegetatielegger (onderdeel van de Legger rijkswaterstaatlegger) een ecologische beoordeling plaatsgevonden waarbij ook getoetst is op effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen.

Zienswijze 8.13:
Natuurmonumenten is van mening dat het vegetatiebeheer meer aandacht verdient in het beheerplan N2000 met een concretere omschrijving van wat daaronder verstaan wordt, met een betere uiteenzetting van de mogelijke invloed van dat machinaal vegetatiebeheer voor onder meer het kwantitatief en kwalitatief doelbereik van N2000-habitats alsook voor de ambitie van het beheerplan. → In de begrippenlijst wordt als volgt geformuleerd; Vegetatiebeheer: Betreft zowel het kwalitatief als kwantitatief beheren van vegetatie ten behoeve van een bepaald doel. In de begrippenlijst ontbreekt opvallend genoeg een begrip voor de langst toegepast vorm van het vegetatiebeheer, namelijk het begrazingsbeheer. Nochtans wordt vanuit het vigerend rijks- en provinciaal beleid (i.c. POL Grensmaas) de basis voor het natuurbeheer van het Rivierpark Maasvallei gelegd met het begrazingsbeheer, waar het begrensde N2000-gebied Grensmaas deel van uitmaakt. We verzoeken dan ook om in de begrippenlijst onderscheid aan te geven tussen natuurlijk begrazingsbeheer (met koniks en galloways) en het machinaal vegetatiebeheer. Dat 'bepaalde doel' kan dan ook beter geduid worden door het begrazingsbeheer te omschrijven als een vorm van vegetatiebeheer dat primair gericht op ontwikkeling van natuurlijke gradiënten in vegetaties en in verscheidenheid in vegetatietypen (kwalitatieve sturing). Het mechanisch vegetatiebeheer is primair gericht op het vergroten van de doorstroming van de maasafvoer ter bevordering van de hoogwaterveiligheid (kwantitatieve sturing). Het Natura2000-beheerplan voorziet (nog) niet in een gerichte exotenbestrijding op te nemen dat juist heel strikt gericht is op het terugdringen van vegetaties

Reactie: In het ontwerpbeheerplan wordt in hoofdstuk 4.2 (beheermaatregelen uit lopende programma's) op pagina 43 het huidige (kwalitatieve) vegetatiebeheer beschreven met sociale kuddes waar de indiener op doelt. Dit beschrijft echter alleen de situatie voor de gebieden in de noordelijke sector, omdat deze integraal onderdeel uitmaken van het Natura2000 gebied zelf.

De suggestie van de indiener volgend hebben we een definitie voor Begrazingsbeheer toegevoegd aan de begrippenlijst.

Zienswijze 8.13a:
Het is RWS, als voortouwnemer van het N2000-beheerplan niet gelukt, dit beheerplan vast te stellen binnen 3 jaar na het aanwijsbesluit, zoals de wet voorschrijft. Daarentegen is het wel gelukt om in het kader van de Waterwet een procedure in gang te zetten om te komen tot een Vegetatielegger. Het machinaal vegetatiebeheer op basis van de vegetatielegger Grensmaas kan vanwege het niet tijdig in procedure brengen van het beheerplan Grensmaas niet gezien worden als bestaand gebruik (a.b.b.b.) aangezien pas na ruim 10 jaar een beheerplan N2000 in procedure wordt gebracht. Het N2000-aanwijsbesluit voor de Grensmaas dateert van 4 juli 2013.
Het had en heeft onze voorkeur om het instrument van de vegetatielegger niet toe te passen voor het N2000-Grensmaasgebied en omgeving. Voor het verder bevorderen van de waterveiligheid zien we meerdere mogelijkheden voor sturing in vegetaties, met beheermaatregelen die óók en vaak beter aansluiten bij onze ambities voor het beheer van het N2000-beheergebied en omgeving. → Het Waterbesluit biedt RWS de mogelijkheid om gebieden in Nederland uit te sluiten van de verplichting voor het opstellen van een vegetatielegger vanwege en zekere natuurlijkheid en dynamisch karakter van dat waterlichaam. Wij verzoeken om een verkenning hiertoe op te nemen in het beheerplan. Dit is mede vanwege onze zorg over de betaalbaarheid van dat mechanisch beheer. Ter illustratie: het in normatieve toestand brengen van 50% van de vegetatie conform de vegetatielegger op één van de vier Staatsbosbeheerlocaties wordt door de aannemer nu geraamd op €600.000,- euro. Slecht voor de portemonnee en slecht voor de landschappelijke en natuurlijke kwaliteit van het N2000-gebied Grensmaas; De vegetatielegger Grensmaas is gebiedsdekkend. Dit betekent dat in beginsel elk gebiedsdeel vroeg of laat in aanmerking kan komen voor mechanisch vegetatiebeheer en nergens ruimte is vrijgesteld waar de natuur ongehinderd alle stadia van successie mag doorlopen, van slikkige rivieroevers tot aan hoge grindmilieu's en van oud gesloten bos naar open ruimten die gevormd zijn door windworp, vraat of bossterfte van ouderdom. Natuurmonumenten wenst op zoek te gaan naar zones die uitgezonderd kunnen worden, conform de bosreservaten, waar ruimte ontstaat voor verdere ontwikkeling van de kwalificerende habitattypen, ook buiten het begrensde N200-gebied.

Reactie: Rijkswaterstaat nodigt de indiener c.s. uit voor een dialoog hoe optimaal invulling te geven aan vegetatiebeheer in het winterbed van de Gemeenschappelijke Maas. De Vegetatielegger – zoals bevestigd door de bestuursrechter in de uitspraak in zaak UTR 22 / 1262 CHW V35 – is hierbij leidend.

Zienswijze 8.14:
Monitoring en evaluatie van activiteiten 7.1.3 Monitoring en evaluatie van activiteiten Er staat het volgende geschreven: "Voor de huidige activiteiten is monitoring of registratie relevant indien ontwikkelingen (van de activiteiten) onzeker zijn, zeker als potentieel significante effecten op instandhoudingsdoelstellingen optreden." Volgens het voorzorgsprincipe zou dit niet mogen. Als negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, mogen de activiteiten geen doorgang vinden. Monitoring zou dan ook niet aan de orde mogen/kunnen zijn. Mocht hiermee de maatregelen gekoppeld aan Calamiteiten, Vegetatielegger of Beheer en onderhoud mee bedoeld worden dan moet dit expliciet vermeld worden.

Reactie: Dank voor uw oplettendheid, de formulering in het ontwerpbeheerplan was inderdaad niet correct. De tekst in paragraaf 7.1.3 is aangepast.

Zienswijze 8.15:
Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430C) 3.2.4 Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430C) – Instandhoudingsdoelstelling In de tabel en verderop in het document worden verschillende instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Verder wordt er ook gesteld omdat vanwege het beperkte belang (typische soorten ontbreken) er geen kwaliteitsverbetering hoeft plaats te vinden. Wat wordt hiermee bedoeld? We veronderstellen dat als er een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van kwaliteit geformuleerd wordt dat dit habitat minstens een goede kwaliteit gebracht moet worden alvorens het hierin te houden? En hoe wordt bepaald dat er ook effectief voldoende vervangingsareaal aanwezig is binnen de begrenzing als vegetatiekarteringen uit 2015 zijn?

Reactie: De instandhoudingsdoelstelling (tabel op pagina 25 in het ontwerpbeheerplan) volgt direct uit het aanwijzingsbesluit. In de kartering is vervolgens vastgesteld dat een klein areaal aanwezig is (0,02ha), maar wel van goede kwaliteit door het voorkomen van kwalificerende soorten.

De doeluitwerking sluit qua behoud van kwaliteit dus aan bij het aanwijzingsbesluit, maar wat betreft oppervlakte is op termijn wel een uitbreiding nodig. Zie ook antwoord op zienswijze 8-1a voor aanpassingen in het definitieve beheerplan.

Zienswijze 8.16:
Zalm 3.3.2 Zalm – Instandhoudingsdoelstelling + Huidige situatie
In het beheerplan wordt het volgende geschreven: "Zolang er onvoldoende betrouwbare meetgegevens zijn, kan niet worden geconcludeerd dat de doortrekfunctie op de gehele trekroute op orde is. Tot die tijd moeten alle barrières op de route periodiek worden gecontroleerd op stroomopwaartse en stroomafwaartse passeerbaarheid en sterfte." En toch wordt gesteld dat het doel voor Zalm is gehaald binnen de eerste planperiode. Dit spreekt elkaar tegen. Ook voor deze beoordeling willen we verwijzen naar de "Ecologisch beoordelingskader voor doelbereik in Natura 2000- gebieden" opgesteld door de WUR in 2021. Binnen dit gedachtegoed is namelijk ook een beoordelingsformat voor Zalm uitgewerkt en kan beter beoordeeld worden of aan de instandhoudingsdoelstelling is voldaan.

Reactie: In de tekst van paragraaf 3.3.2. wordt de ongunstige situatie voor de zalmpopulatie in het gehele (Maas)stroomgebied geschetst. De specifieke opgave voor de zalm in de Grensmaas is het in standhouden van de vrije trekroute. Dat is momenteel op orde, ook een recente analyse van gezenderde terugkerende zalm (Vriese et al., 2020) laat zien dat er nagenoeg geen verlies optreedt aan individuen in het stuwpand tussen Borgharen en Linne.

In een aanvullend KRW-maatregelen pakket zal komende jaren een deel van de migratieknelpunten voor de zalm verder benedenstrooms worden aangepakt, waardoor de landelijke staat van instandhouding zal verbeteren.

Zienswijze 8.17:
5. Wat Natura2000 betekent voor activiteiten In de tekst staat vermeld "Het doel is na uitwerking gericht op behoud van een vrij passeerbare Grensmaas, zonder fysieke, thermische of chemische belemmeringen, zodat zich in de zijrivieren enkele zelfstandige populaties kunnen ontwikkelen." Deze doeluitwerking waarin de doelen voor herleid tot een vrij passeerbare Grensmaas en waarbij leefgebied wordt geschrapt heeft niet ter inzage gelegen. Het landelijke doel voor de zalm is behoud van omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie. Om dit doel te halen en ook de passeerbaarheid van de Grensmaas te behalen zulke toch ook echt voorwaarden gesteld moeten worden aan vergunningverlening buiten N2000. Zo zijn in een verleende vergunning voor de Wet natuurbescherming voor een waterkrachtcentrale Borgharen ook opgenomen dat vergunning wordt verleend, mits deze vergunning en de daaraan gebonden voorschriften worden nageleefd. De Wet natuurbescherming erkend hiermee externe invloed op het N2000 gebied en de zalm. Het ontwerpbeheerplan moet dan ook een vergunningsplicht opleggen voor activiteiten die de passeerbaarheid van de Grensmaas kunnen belemmeren óók voor activiteiten die buiten N2000 zijn gelegen of van toepassing zijn. Het aanleggen van elke obstructie (bv een stuw, waterkrachtcentrale maar ook een drempel) in het stroomgebied van de Maas moet dan ook vermeld worden onder vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven, ook buiten de N2000 begrenzing. Dit geldt overigens ook voor rivierprik.

Reactie: In het ontwerpbeheerplan zijn geen vrijstellingen voor activiteiten (of ontwikkelingen) opgenomen. Dit betekent dat Natura 2000-activiteiten die mogelijk een effect hebben op de instandhouding van de zalm in z'n algemeenheid en de doortrekfunctie voor het Natura 20000-gebied Grensmaas (de doortrekfunctie) in het bijzonder vergunningplichtig blijven. Het Bevoegd Gezag zal elke activiteit individueel beoordelen, zoals ook gebeurd is voor de geplande waterkrachtcentrale bij Borgharen.

Zienswijze 8.18:
Rivierprik 4.2 Beheermaatregelen uit lopende programma's en vastgesteld beleid Op pagina 42 wordt vermeld "Daarnaast wordt ter hoogte van Ohé en Laak bestaande plassen aangekoppeld aan de rivier. Deze maatregel zal positieve invloed hebben op het leefgebied van (juveniele) rivierprik en de bever en verdere ontwikkeling van alluviale bossen en ruigten en zomen mogelijk maken." Het aankoppelen zonder aandacht voor een gedegen stroming doorheen de plas zal onvoldoende voor rivierprik opleveren. Het ontwerp nu lijkt daar nu nog niet aan te voldoen. Het is dan ook wat voorbarig hier al op te anticiperen.

Reactie: De winst van deze maatregel voor het areaal stromend habitat is beperkt, want de Maas staat hier al onder invloed van de stuw bij Linne. Het habitat voor rivierpriklarven kan wel verbeteren: er is meer input van organisch materiaal, waardoor lokaal geschikt habitat voor rivierpriklarven kan ontstaan in detritusbanken.

Zienswijze 8.19:
5.4.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig zijn - Bestaande lozingen Hierin staan vermeld: "Zoals in de NEA is aangegeven (paragraaf 5.2.2), kunnen in zijn algemeenheid significante effecten van bestaande lozingen op de rivierprik niet worden uitgesloten. Daarom moet iedere lozing apart beoordeeld worden." Dit betekent concreet dus dat er vergunningen uitgegeven zijn waar van de effecten op rivierprik onvoldoende onderzocht en dus niet bekend zijn. Dit betekent dat Bestaande lozingen vallen onder "Categorie 3: Dit zijn de activiteiten die mogelijk significante effecten hebben en daardoor vergunningplichtig blijven en niet geregeld worden in een beheerplan. Het bevoegd gezag (LNV / provincie) verleent de Wnb-vergunning, waaraan voorwaarden zijn verbonden ter voorkoming van de gesignaleerde negatieve effecten." Volgens het voorzorgsprincipe betekent dit dat er onvoldoende aangetoond kan worden dat er géén nadelige effecten op de rivierprik plaatsvinden en dat de activiteit niet vergund had mogen worden. Tot het tegendeel is bewezen (dat er geen negatieve effecten zijn) zouden de activiteiten dan ook niet meer mogen plaatsvinden.

Reactie: Vanaf pagina 113 in de Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) wordt uitgebreid beschreven hoe het effect (externe werking) van bestaande lozingen beoordeeld is (volgens generieke methode door RWS).

Hierin wordt gesteld dat aanvullend onderzoek naar het voorkomen van rivierpriklarven in de Grensmaas noodzakelijk is (inmiddels uitgevoerd: Tummers et al. 2022 Aanwezigheid priklarven Grensmaas en Bovenmaas). Er wordt echter ook gesteld dat nader onderzoek naar de effecten van waterkwaliteit (en lozingen) op het voorkomen van rivierpriklarven. Deze onderzoeksmaatregel was niet opgenomen en is toegevoegd worden aan het maatregelenpakket.

Zienswijze 8.20:
Afvaarten van de Maas (o.a. middels kano en raft) 5. Wat Natura2000 betekent voor activiteiten In 2018 heeft er onderzoek plaatsgevonden naar de invloed van kanovaart op N2000 waarden. Er zijn 3 bedrijven die een concessie hebben ontvangen om te mogen kanovaren op de Grensmaas. Er zijn echter geen aantallen genoemd per concessiehouder. Met name voor het habitattype Beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden kan dit relevant zijn. We zijn dan ook van mening dat een vergunning niet per bedrijf maar gekwantificeerd met een maximaal aantal afvaarten per dag verstrekt moet worden. We kunnen niet vaststellen in de Effectenanalyse hoe dit beoordeeld is. We zijn van mening dat afvaarten van de Maas daarom moeten komen te vallen onder "Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét (specifieke) voorwaarden". De voorwaarde moet dan een maximaal aantal afvaarten per dag waarbij de kwetsbaarste tijd voor het betreffende habitattype leidend moet zijn.

Reactie: In de Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) is onafhankelijk vastgesteld dat er geen negatief effect is van recreatie met kano en raft op de instandhoudingsdoelen. Dit kan daarom niet gezien worden als Natura 2000-activiteiten onder de Omgevingswet.

In overleg met gebruikers en het Bevoegd Gezag vindt de komende jaren monitoring van gebruik en activiteiten (waaronder verschillende vormen van recreatie) plaats. Dit zal beter en mogelijk nieuwe inzichten opleveren in de relatie tussen activiteiten en de natuurwaarden van de Maasvallei. Dit kan leiden tot het nemen van aanvullende maatregelen, zoals het afsluiten van deelgebieden en routegeleiding.

Zienswijze 8.21:
Redenen waarom: op grond van deze zienswijze en de nadere gronden wordt verzocht: I. de zienswijze ontvankelijk en gegrond te verklaren; II. het bestreden ontwerp beheerplan niet in deze vorm vast te stellen althans met inachtneming van bovenstaande zienswijze op onderdelen aan te passen.

Reactie: Op basis van de zienswijzen van de indiener is de tekst op onderdelen aangepast. In aanvulling hebben we bij beantwoording van de individuele punten (8-1 t/m 8-20) verschillende onderwerpen verder toegelicht en gepoogd te verduidelijken wat wel en niet geregeld wordt met dit Natura 2000 beheerplan.

Een deel de zienswijzen was mede ingegeven door gebrek aan toegang tot Effectenanalyse huidige activiteiten Grensmaas 2016 (Liefveld et al., 2018b) en overige onafhankelijk opgestelde achtergronddocumenten. Het spijt ons zeer dat dit het geval was en we dit niet eerder hebben kunnen oplossen.

Zienswijze 9: Sportvisserij Limburg

Zienswijze 9.1:
Zoals bovenstaand benoemd, worden de plannen voor het suppleren en behouden van grind op prijs gesteld. Ter overweging 2 concrete voorstellen bij de uitvoering:

1. Draai een pilot om één van de kleinere drempelvakken bij Meers goeddeels op te vullen met bijvoorbeeld breuksteen met een ecologische deklaag van grind). De trade-off tussen bescherming van grondwaterafhankelijke natuur enerzijds en vrij stromende natte grindnatuur anderzijds kan hiermee vervallen – het vrij stromende karakter wordt ter plaatse hersteld en de afspraken met Vlaanderen blijven overeind. Met een goede monitoring van de ecologische ontwikkelingen.
2. Drempel en doorbraak zoals die naar de Julianaplas geeft fraaie variatie in het ecosysteem – hoe kunnen we er voor zorgen dat hier voldoende water overheen gaat zonder dat de grondwateralarmering in Vlaanderen afgaat ? Meer water zou ons hier 'en – en' kunnen geven:
   a. voldoende water door de hoofdgeul van de Grensmaas om grondwaterstanden in Vlaanderen te garanderen
   b. een ecologisch afdoende functionerende Julianaplas-overlaat, waar immers al zo veel grind ligt. Benutting van dit ecologisch potentieel zonder droogval, ook hier goed de biodiversiteitswinst monitoren. Beide projecten geven waardevolle informatie over een toekomstig, optimaler Grensmaasbeheer.

Reactie: In de uitwerking van de maatregelen 'grindsuppletie' en 'optimalisatie Meers' worden de suggesties van de indiener meegenomen.

Zienswijze 9.2:
Kan het 'meetpunt' Borgharen een echt meetpunt worden?
Het meetpunt Borgharen-Dorp bij de stuw van Borgharen, is een belangrijk meetpunt voor de ecologie van de Grensmaas. Hier bekijken wij regelmatig hoeveel water de Grensmaas ontvangt en wat dat voor de visstand, de paai en de vismigratie kan betekenen. Merkwaardigerwijs worden af en toe negatieve waarden voor de afvoer afgelezen, die vragen oproepen. Inmiddels weten we dat het meetpunt Borgharen -Dorp geen eigen meetwaarden genereert, maar dat de waarden via een berekening uit andere (meet)waarden wordt afgeleid. Uit navraag hebben we begrepen dat de berekening niet altijd goed gaat. De berekening is helaas ook niet helemaal doorzichtig. Vanwege de internationale afspraken is de afvoer naar de Grensmaas een belangrijk onderdeel in het watermanagement van de hele Maas. Bij langere perioden van minimale afvoer kunnen de schadelijke gevolgen voor de natuur in de Grensmaas toenemen. In onze ogen kan met een meetpunt dat de afvoer niet exact aangeeft, de ondergrens van 10 m3/s niet goed bewaakt worden. Bovendien is de afvoer bij het bepalen van de juiste maatregelen in het kader van de instandhoudingsdoelstellingen, een belangrijke factor. Wij vinden het om deze redenen zeer wenselijk dat bij de stuw van Borgharen een betrouwbaar meetpunt komt.

Reactie: Voor gemiddelde en hogere afvoeren is de berekende afvoer (op basis van waterstanden bij Borgharen en afvoer bij St Pieter) accuraat, maar deze wordt minder precies bij lagere afvoeren door lekverliezen, toenemende verdamping en terugstroming van water in de Bovenmaas. Rijkswaterstaat is bezig met het verbeteren van de waterkwantiteitsmonitoring – in zowel het hoge als lage afvoerbereik – en inrichting van een meetpunt benedenstrooms van stuw Borgharen is onder andere vanuit het natuurbelang op de agenda gezet.

Ter verduidelijking: In het Maasafvoerverdrag wordt getoetst aan gemiddelde 24 uurs waarden – niet aan laagste waarden. Ook deze gemiddelde 24 uurs afvoer mag onder de 10m3/s zakken (volgens het Maasafvoerverdrag) als de ongedeelde afvoer in Luik lager wordt dan 30m3/s.

Zienswijze 9.3:
Is de waterkwaliteit van de Grensmaas wel hetzelfde als gemeten bij het meetpunt Eijsden?
De waterkwaliteit van de Grensmaas wordt gelijkgesteld aan de waterkwaliteit gemeten bij het meetpunt bij Eijsden, de milieuboot. Na Eijsden zijn er echter nog twee vervuilingsbronnen voordat het water bij de stuw van Borgharen aankomt, namelijk de Jeker en de lozing van Sappi. De Jeker is de meest vervuilde beek van Nederland. Meer stroomafwaarts in de Grensmaas zit bij Sittard nog een grote lozing, nl die van Sitech

(Chemelot). Ook zijn zuurstofgehalte en temperatuur in de Grensmaas anders dan in de Maas. Voor de waterkwaliteit geldt dat bij periodes met lage afvoeren de impact op de natuur groot kan zijn. Dagelijkse schommelingen kunnen aanwezigheid of afwezigheid van soorten verklaren. Wij zouden daarom graag zien dat de waterkwaliteit op meerdere punten in de Grensmaas op een aantal parameters 24 uur per dag wordt gemonitord.

Reactie: Het verkrijgen van zo goed mogelijk inzicht in lokale waterkwaliteitsverschillen is zeker waardevol. Uit de analyses (Liefveld et al., 2018b) blijkt dat de informatie voldoende is om het effect op de instandhoudingsdoelen uit te kunnen sluiten. De gegevens verzameld in Eijsden zijn op regionaal niveau representatief.

Om goed de effecten van de geplande maatregelen in de eerste planperiode te kunnen beoordelen, wordt een uitgebreide monitoring opgezet – inclusief een nulmonitoring. Naast biotische monitoring wordt ook het effect van maatregelen op fysisch-chemische parameters zoals temperatuur en zuurstofverzadiging bepaald.

Zienswijze 9.4:
Wat is de minimale afvoer voor de Grensmaas?
De minimale afvoer voor de Grensmaas is in het afvoerverdrag met België gesteld op 10 m3/s. Dit is bepaald met hulp van het ecologische Rhasim model en afgestemd op de minimale vereisten voor barbeel, voor de zomermaanden. Met de klimaatverandering worden langere periodes van droogte voorzien waarbij het beheersen van het watertekort in de Maas een belangrijke opgave is voor het watermanagement. Deze 10 m3/s wordt in hydrologische studies en toekomstscenario's gebruikt als minimale afvoer voor de natuurdoelen in de Grensmaas. Wij vragen ons af of bij lange periodes van lage afvoeren in achtereenvolgende jaren, deze 10 m3/s niet te laag is, bijvoorbeeld om de doortrekroute voor zalm te garanderen. Periodes met lage afvoeren komen ook voor en na de zomer voor, en duren steeds langer. Na de afgelopen periode met vier droge jaren met lage afvoeren op rij is het aantal optrekkende zalmen in de vangkooi bij de stuw van Lixhe afgenomen van 50 naar 10. Dat is te laag voor herstel en instandhouding van de soort. Ook andere voor de Grensmaas karakteristieke stroomminnende vissoorten en macrofauna doen het slecht, terwijl ongewenste exoten en ubiquisten steeds meer gaan domineren. Daarom lijkt het ons belangrijk dat in het onderzoek naar de sleutels voor het beheer van het N2000 gebied Grensmaas ook deze vraag wordt beantwoord wat de ecologisch verantwoorde minimale afvoer van de Grensmaas zou moeten zijn en voor welke perioden deze geldt.

Reactie: Zie ook antwoord op zienswijze 9-2 voor een acurate beschrijving van de minimale afvoer zoals overeengekomen in het Maasafvoerverdrag.

Door ontwikkelingen in het stroomgebied en de Grensmaas de afgelopen 20 jaar is het mogelijk dat de historisch bepaalde ecologische minimumafvoer niet meer voldoet. Zo zijn onderzoekers van het Vlaamse Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (Buysse et al., 2021) gekomen tot een 'e-flow' van 25m3/s voor de Grensmaas.

In een parallel onderzoek door de rivierbeheerder zal komende jaren bekeken worden of deze waarde ook voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelen geldt. De uitkomsten hiervan zullen worden gebruikt in de ecologische evaluatie van het beheerplan en indien nodig kunnen dan in deze of de volgende planperiode aanvullende maatregelen genomen worden.

Zienswijze 9.5:
Opmerking betreffende p 34, doelsoort H1106 Zalm
De watertemperatuur van de Grensmaas kan voor zalm een beperkende factor vormen. In de zomerperiode loopt de watertemperatuur regelmatig op tot boven de 25 graden Celsius. Deze temperaturen treden op tijdens de zalmtrek en zorgen ervoor dat de rivier niet passeerbaar is, omdat de dieren dergelijke hoge temperaturen niet overleven. Bij salmoniden treedt hartstilstand op bij temperaturen boven de 22 a 23 graden. Rond de 21 graden gebruiken de vissen al meer energie dan ze kunnen opnemen en vermageren de dieren. Dit is ook de reden dat de paar zalmen die nog doorkomen en bij Lixhe worden gevangen, broodmager zijn. Minimale debietbewaking en temperatuur reductie bovenstrooms zijn daarvoor essentieel. Daarbovenop pleiten wij voor het aanpassen van lozingsvergunningen langs de Grensmaas (en in feite het hele Nederlandse Maastraject van de grens met België tot aan zee) op de maximale temperatuur waarbij doortrekkende salmoniden kunnen overleven.

Reactie: Zie ook antwoord op zienswijze 9-3 over de geplande aanvullende temperatuur en zuurstofmonitoring.

Alhoewel het niet uit te sluiten is dat er in de zomermaanden bij lage afvoeren volwassen zalmen in de Grensmaas aanwezig zijn, ligt dat niet voor de hand liggend. De Atlantische zalm reageert onder meer op verhoogde rivierafvoeren om stroomopwaarts te trekken, dat is dus vooral in de (late) herfst.

Zienswijze 9.6:
Opmerking betreffende p. 2.4.2. H1106 Zalm
Sinds eind vorige eeuw worden in het gehele stroomgebied van de Maas pogingen ondernomen om de in de Maas uitgestorven zalm te herintroduceren. Hierbij bestaat samenwerking tussen Nederlandse, Belgische , Franse en Duitse overheden en vrijwilligers. Optrekkende adulte paairijpe zalmen worden gevangen in de Roer en in de Belgische Maas en Ourthe. Deze vissen worden vervoerd naar de Belgische zalmkwekerij van de Waalse overheid in Erezée. Naast het kweken van jonge zalmen voor uitzettingen, wordt gewerkt aan de opbouw van een genenbank. Dit laatste was dermate succesvol dat van de uitgezette en weer terugkerende zalmen 50% afkomstig was van reeds eerder teruggekeerde ouders. Helaas neemt het aantal terugkerende zalmen de laatste jaren Europawijd af. Hierdoor komt onvoldoende vers bloed in de kwekerij en komt de genetische opbouw van een eigen Maasstam in gevaar.
Door Sportvisserij Limburg is in samenwerking met Sportvisserij Nederland, de Belgische kwekerij, de VBC Roerdal en de VBC Geul en zijbeken een initiatief ontwikkeld om bij de stuw van Lixhe voor eigen kosten middels het plaatsen van zalmsteken terugkerende adulte zalmen te vangen. Dit initiatief zal niet eenmalig kunnen zijn en zal nog een aantal jaren dienen te worden voortgezet om resultaten te boeken indien werkelijk hierbij zalmen kunnen worden gevangen voor de kweek.
In het verleden zijn nauwelijks gezenderde zalmen gevangen voor de kweek. Sportvisserij Limburg heeft de wens om samen te werken met het onderzoeksteam, waarbij niet alle gevangen zalmen worden gezenderd, maar vanwege de opbouw van een eigen Maasstam ook een substantieel deel van de gevangen vissen wordt gebruikt voor de kweek. Dit om toekomstige uitzettingen en de verdere opbouw van de eigen Maasstam te waarborgen.

Reactie: RWS is met indiener en andere betrokken partijen in overleg om te kijken wat nodig is om deze negatieve trend om te buigen.

Dit valt buiten de specifieke opgave voor de zalm in het Natura 2000-gebied Grensmaas (zie ook antwoord zienswijze 8-16 en 8-17).

Zienswijze 9.7:
Opmerking betreffende p. 2.3 en p 16 het afvoerpatroon
In dit onderdeel wordt aangegeven dat de Maasafvoer sterke seizoensfluctuaties laat zien met hoge afvoeren in de winter en relatief lage afvoeren in de zomer. Echter, ook vrijwel dagelijks worden plotselinge pieken gemeten in de Grensmaas, veroorzaakt door een ongecoördineerde regeling van de afvoer vanaf de Belgische stuwen en waterkrachtcentrales. Dit begint al in de bovenstroomse delen van de Maas in Frankrijk en in de Sambre. Deze hydropeaks hebben een negatieve invloed op het ecosysteem van de Grensmaas, juist in combinatie met de langdurige lage afvoeren.
Deze acute hoge afvoeren en peildalingen veroorzaken onderstaande gevolgen:

- Vertroebeling van het water
- Daling zuurstofgehalte
- Snelle verandering van de watertemperatuur
- Verdriften van waterplanten, macrofauna, bevruchte eitjes uit de paaibedden en fijn grind

Stranden van talloze vissen in alle maten in de vol gelopen laagten langs de oevers, door een snelle peildaling. Het gevolg is vissterfte van talloze grote paaidieren: barbeel, kopvoorn, snoekbaars en macrofauna. Regelmatig ontvangen wij hierover meldingen van sportvissers met tevens foto's als bewijsmateriaal. Ook het droogvallen van afgezet kuit behoort hiertoe.
Mogelijke ernstige ongevallen met kanovaarders, wadende sportvissers of andere recreanten op of langs de Grensmaas. In buitenlandse rivieren wordt met borden op de oevers gewaarschuwd voor hydropeaking.
De hoop is nu gevestigd op het Waalse PEREX project voor elektronische afstemming van het watermanagement van de afzonderlijke stuwen in Wallonië waarmee de dagelijkse grote peilfluctuaties voorkomen kunnen worden. Vanwege de grote impact op de natuur en op het recreatieve gebruik van de Grensmaas, pleiten we ervoor dat de Nederlandse overheid alles in het werk zal stellen om aan de negatieve gevolgen van de hydropeaking in de Grensmaas definitief een einde te maken.

Reactie: In paragrafen 4.2 (PEREX) en 4.3.2 (Agendering) van het ontwerpbeheerplan wordt hier aandacht aanbesteed. Het is één van de belangrijke onderwerpen in het onderzoek naar stuurfactoren binnen het Meerjarig Integraal Habitatonderzoek (paragraaf 4.3.4).

Zienwijze 10: Staatsbosbeheer

Zienwijze 10.1:
In tabel 1.1 van de hoofdtekst van het beheerplan N2000 worden Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf en Natuurmonumenten als beheerder/eigenaar van het N2000-beheerplangebied genoemd. Met ruim 325 ha aan natuurareaal, grotendeels tegen het N2000-gebied en met een klein gedeelte binnen de N2000-begrenzing, behoort Staatsbosbeheer ook als eigenaar/beheerder van het plangebied te worden opgenomen.

Reactie: In paragraaf 1.4 is Staatsbosbeheer opgenomen in de categorie 'terreineigenaren en –beheerders', dit na eerder verzoek van de indieners in het ambtelijke voortraject. Dit was niet in tabel 1-1 aangepast, aangezien deze informatie integraal overgenomen was van www.natura2000.nl. In de tekst is nu aan tabel 1-1 Staatsbosbeheer als beheerder/ eigenaar toegevoegd. Mogelijk ter geruststelling: Staatsbosbeheer heeft dezelfde mogelijkheden gekregen om het plan te vormen en te beïnvloeden als de andere beheerders en eigenaren.

Zienswijze 10.2*:
In het ontwerpbeheerplan wordt verwezen naar een effectenbeoordeling uitgevoerd in 2018, een doelenuitwerking en een systeemanalyse. Deze documenten zijn niet ter inzage gelegd terwijl dit inhoudelijk wel erg bepalend is voor het onderwerp beheerplan en met name voor hoofdstuk 5. Er kan nu niet beoordeeld worden of alle voorkomende activiteiten goed zijn beoordeeld en of activiteiten die na 2018 nog zijn ontwikkeld, in de effectenbeoordeling zijn meegenomen. Er kan ook niet beoordeeld worden hoe de instandhoudingsmaatregelen en mitigerende maatregelen tot stand zijn gekomen die nodig zijn om geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen te realiseren en activiteiten te kunnen laten plaatsvinden in

* Nummering loopt niet door omdat meerdere deelzienswijzen in een later stadium zijn samengevoegd

en rond de gebieden waar mogelijk in de huidige vorm en omvang deze een negatieve invloed hebben op die instandhoudingsdoelstellingen

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-1.

Zienswijze 10.5:
Er kan ook niet beoordeeld worden hoe oppervlaktes tot stand zijn gekomen die nu vermeld worden per habitattype bij doeluitwerking areaal. We begrijpen niet hoe het habitattype H91E0C Ruigte en zomen, droge bosranden in een gunstige staat van instandhouding kan verkeren met slechts een oppervlakte van 0,02 ha. Dit is een heel kleine oppervlakte waarbij de hoeveelheid randeffecten erg groot zijn en waarin typische soorten een gezonde populatie moeten kunnen onderhouden

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-1a.

Zienswijze 10.6:
In 2021 heeft de WUR het document "Ecologisch beoordelingskader voor doelbereik in Natura 2000- gebieden→ gepubliceerd, opgesteld in opdracht van onder meer provincie Limburg. Dit document is door de rijksoverheid erkend als gedegen om een NDA mee uit te werken. Middels dit document wordt per N2000 gebied bepaald wat het actueel en beoogd doelbereik zou moeten zijn voor een habitattype of habitatrichtlijnsoort. Hierbij worden voor habitattypen en habitatrichtlijnsoorten diverse meetbare criteria gebruikt. Als daaruit blijkt dat de score binnen het N2000 gebied onvoldoende is (dus met onvoldoende doelbereik) kan ook buiten N2000 begrenzing mee beschouwd worden. Als daardoor de score aanmerkelijk verbetert, betekent dit dat ook deze vegetaties of biotopen belangrijk zijn voor behoud en bescherming. Deze vegetaties en biotopen moeten dan ook op een afdoende manier beschermd en behouden blijven gezien de afhankelijkheid van N2000 doelen. Wij verzoeken u dit document hier toe te passen.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-4.

Zienswijze 10.7:
Ouderdom en kwaliteit gebruikte gegevens. Bepaalde gegevens die aangewend zijn om bijvoorbeeld de habitattypekaart in te tekenen zijn (sterk) verouderd. De vegetatiekartering waarop de habitattypekaart is opgesteld dateert van 2015. In een hoog dynamisch en voedselrijk systeem is successie en ontwikkeling van vegetaties sterk aan verandering onderhevig en zijn 8 jaar oude gegevens daarmee ongeschikt voor de gemaakte analyse. Verder is de vegetatiekartering uit 2015 niet voorzien van een lokale typologie waardoor een goede inschatting van de ontwikkeling van vegetaties en habitattypen in de toekomst niet goed gemaakt kan worden.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-2.

Zienswijze 10.8:
Knellende N2000 begrenzing. De Grensmaas wordt onvoldoende beschouwd in samenhang met potentiële en actuele N2000 waarden in de omgeving. De omschrijving beperkt zich nu tot een opsomming van aanliggende N2000-gebieden. Voor duurzaam behoud en ontwikkeling van de kenmerkende habitattypen en - soorten zijn fysieke ecologische verbindingen van eminent belang. Het N2000-beheerplan dient meer ambitie te tonen op dit punt en kan hierbij refereren aan de volgende aandachtspunten:

a. Bij de uitvoering van de opdracht van de ministeries van LNV en I&W in het kader van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)-préverkenning Grensmaas-Maasvallei werken RWS, RVO.nl en Staatsbosbeheer samen aan de voorbereiding van een programma gericht op riviersysteemherstel waarbij het noodzakelijk wordt geacht om op een groter schaalnivo te komen tot het bereiken van meer connectiviteit en een goede waterkwaliteit. Het PAGW dient met deze doelen een bijdrage te leveren aan de basiskwaliteit van het N2000-gebied Grensmaas;
b. Landschaps-ecologische verbindingen vormen een knelpunt ondanks diverse projecten en maatregelen, zoals het beekmondingenconvenant WL-RWS. Het belang van goede samenhang met de zijbeken op vlak van bereikbaarheid en habitatkwaliteit, dient ook vanuit het beheerplan N2000 Grensmaas onderkent te

worden (externe werking), onder meer met geschikte paaigronden voor reofiele soorten zoals rivierprik en zalm. De focus ligt nu alleen op het begrensde deel van de Grensmaas. Zonder gezonde zijbeken, geen gezonde Grensmaas

Reactie: Zie ook antwoord op zienswijze 8-3.

Het ontwerpbeheerplan beschrijft de eerste planperiode: de nadruk ligt op het tot stilstand brengen van de achteruitgang en ontwikkelen van kennis waarmee in tweede en verdere periodes alle instandhoudingsdoelen duurzaam gerealiseerd kunnen worden.

Het project preverkenning Gemeenschappelijke Maas en het uiteindelijke maatregelenpakket dat hieruit voortvloeit, is het vehikel om (in de toekomst) systeemmaatregelen te nemen waarbij nadrukkelijk verder gekeken wordt dan het Natura 2000-gebied Grensmaas. Rijkswaterstaat ziet er naar uit om daar met de indiener en andere gebiedspartners samen te werken om de stevige ambitie die uitgesproken is te kwantificeren en met de juiste maatregelen te realiseren.

Zienswijze 10.9:
Knellende begrenzing van areaal habitattypes: Er wordt enerzijds aangegeven dat er te weinig ruimte is voor cyclische successie binnen de begrenzing (p19) maar dat anderzijds de heel kleine oppervlaktes van habitattypen reeds voldoen (zie opmerking onder punt 2c). Dit is tegenstrijdig.

a. Ruigten en zomen (H91E0C) van voldoende omvang zijn noodzakelijk waarbij bestaande ruigtes kunnen doorontwikkelen richting ooibos en Ruigtes zich elders kunnen ontwikkelen. De zinsconstructie "De opgave ligt vooral in het vinden en het (tijdelijk of structureel) creëren van meer ruimte en potentiële nieuwe (open) groeiplaatsen" legt de klemtoon echter verkeerd: de ruimte is er. Deze ruimte is grotendeels via het Grensmaas-project tot stand gebracht, onder meer in de beheergebieden van Staatsbosbeheer. Deze gebieden voldoen aan de natuurdoelstelling (en aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling) van dat Rijksproject. Deze gebieden dienen bij voorkeur de erkenning krijgen als N2000 gebied. Zolang dat niet gebeurd is behoren deze delen in samenhang met het reeds begrensde gebied nadrukkelijk op betere bescherming te kunnen rekenen (externe werking). Het beheerplan maakt niet duidelijk hoe in een passende aanpak wordt voorzien.
b. Regelmatig wordt verwezen naar aanwezigheid van habitattypen en -soorten buiten de N2000 begrenzing. Echter, de bescherming van deze waarden vindt enkel plaats via de Wet Natuurbescherming. Er kan niet van de beheerders verwacht worden dat we habitattypen in een bepaald successiefase "vasthouden" terwijl anderzijds vereist wordt deze te verwijderen op basis van de Vegetatielegger Grensmaas.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-5.

Zienswijze 10.10:
6.De invloed van grond- en oppervlaktewateractiviteiten in de omgeving van het Natura2000-gebied is significant en wordt in het beheerplan ook onderkent. Op pagina 16 staat: "Het afvoerpatroon van de Grensmaas is kenmerkend voor een regenrivier met piekafvoeren in het winterhalfjaar en relatief lage afvoeren in de zomer, deels ondersteund door de toevoer van grondwater". En in het beheerplan wordt ok het verband onderschreven tussen waterstanden in de Maas en invloed via het grondwater op Belgische N2000 gebieden. Op pagina 19 staat: "Door klimaatverandering zullen de jaarlijks laagste voeren steeds lager worden en de perioden met minimale afvoer steeds langer. Dat wordt mede in de hand gewerkt door het onttrekken van water aan de Maas bovenstrooms van het gebied (kanalen en industriële onttrekkingen)." Klimaatverandering wordt beschreven in het plan maar niet nadrukkelijk onderkent als knelpunt terwijl de gevolgen hiervan wel degelijk grote invloed hebben op een aantal habitatrichtlijnsoorten. Klimaatverandering dwingt ons tot urgentie voor het heroverwegen van vergunde activiteiten in het belang van de N2000 waarden voor een gezond riviersysteem. In het beheerplan kunt u daar als volgt in voorzien:

a. Lage waterstanden door klimaatveranderingen bepalen de vispasseerbaarheid van vispassages. Er dient in het beheerplan een (plan van) aanpak beschreven te worden over de passeerbaarheid van de 'hangende beken' in relatie tot klimaatverandering. Te denken valt aan grindsuppletie op grote delen van (te) diep ingesleten zomerbed; www

b. Onttrekkingen aan oppervlaktewater en grondwater (niet alleen bovenstrooms maar ook aan weerzijde op de flanken van het N2000 gebied) moet worden meegenomen in de Effectenanalyse vanwege mogelijke invloed op de Grensmaas N2000-waarden. Het is nu niet bekend (omdat de Effectenanalyse niet ter inzage ligt) of en hoe dit geëvalueerd is voor:

1. Alle substantiële grondwateronttrekkingen voor industrieel water en de drinkwaterproductielocaties (Nederland en België);
2. Bevloeiingssysteem waarbij water onttrokken wordt vanuit een plas die in open verbinding staat met de Maas, nabij Maaseik (B);
3. 4 pompstations voor het beheer van het mijnverzakkingsgebied van Maasmechelen (B); Grondwater- en oppervlaktewateronttrekkingen in het Maasdal van RivierPark Maasvallei hebben directe invloed op de oppervlaktewaterstanden en zijn relevant voor de volgende habitattypen, zeker bij toenemende 'klimaatstress'

H3260B Beken en rivieren met waterplanten;
H6430A Ruigten en zomen - moerasspirea;
H91E0A Vochtige alluviale bossen - zachthoutooibossen;
H91E0C Vochtige alluviale bossen - beekbegeleidende bossen;
H1099 Rivierprik;
H1106 Zalm;
H1136 Rivierdonderpad;

Geef aan of deze toetsing heeft plaatsgevonden en wat de uitkomst daarvan was. Wij hebben hier gen beeld van omdat de Effectenanalyse niet ter inzage ligt.

Reactie: Zie voor toelichting toetsing effecten onttrekkingen het antwoord op zienswijze 8-6.

In de eerste planperiode zal uitgebreid ervaring opgedaan worden met grindsuppletie en de (positieve) effecten op habitattypen en habitatsoorten. De suggestie om hier ook expliciet beekmondingen waar connectiviteit verloren is gegaan zullen we hierin meenemen.

Zienswijze 10.11:
Klimaatverandering heeft de ongestuwde en vrij afstromende regenrivier van de Grensmaas een grote impact; in droge tijden met een hoge vervuilingsgraad en droogvallende natte milieus en bij grote neerslaghoeveelheden met een hoge nutriënten- en sliblast, grotendeels vanuit de zijbeken en de oevers. t Grensmaasproject heeft de Grensmaas meer 'hoogwaterveilig' gemaakt voor de mens maar minder agwaterproof' natuur en milieu. Door verruiming van het zomerbed met stroomgeulverbredingen en eerdverlagingen verslechteren de chemisch-fysische condities (zuurstof, temperatuur en stroming) bij lage waterstanden in zomerse perioden aanzienlijk. In het beheerplan wordt niet duidelijk gemaakt hoe e chemisch-fysische condities verbeterd kunnen worden om het systeem meer klimaat-robuust te aken. Ten tijde van het Aanwijsbesluit N2000-Grensmaas (2013), en eerder, werd vanuit het Beheerplan oor de Rijkswateren (BPRW), met het Brondocument Grensmaas, door RWS gericht aangestuurd op synergie van KRW met N2000. Dit beleid komt in dit beheerplan niet (meer) uit de verf terwijl die synergie juist met de laatste klimaatscenario's harder nodig is dan tevoren. Maak beter duidelijk in hoeverre in dit beheerplan hierin gaat voorzien.

Reactie: De synergie tussen de KRW-opgave en de Natura 2000-instandhoudingsdoelen is zeker niet uit het oog verloren. De geplande maatregelen vanuit beide programma's complementeren elkaar juist (zie hoofdstuk 4 van het beheerplan) en biedt de mogelijkheid een stap verder te gaan. Hierdoor kunnen de geplande maatregelen op grotere schaal uitgevoerd worden en zijn ook aanvullende middelen beschikbaar voor gedetailleerde projectmonitoring (zie ook het monitoringsplan).

De kans is groot dat de instandhoudingsdoelen door klimaatverandering (verder) onder druk komen te staan. Het Meerjarig Integraal Habitatonderzoek zal bijdragen in het kwantificeren van de verschillende drukfactoren en daardoor helpen met het formuleren van mitigatie maatregelen. Deze zullen dan een plaats krijgen in de volgende plancyclus.

Zienswijze 10.12:
Morfologische verbetering van leefgebied. Rivierdonderpad heeft te lijden van invasieve exoten die het beter doen op stortstenen. Het verwijderen van stortstenen is niet alleen nodig om uitheemse invasieve vissoorten hun concurrentievoordeel met rivierdonderpad te doen verliezen maar ook om vestiging en verspreiding van uitheemse invasieve plantensoorten te beperken (zie ook punt 9c).

a. Bij herstelmaatregelen in het kader van het calamiteitenbeheer zien we juist dat gebiedsvreemd materiaal van breuk- en stortsteen toegepast wordt. Maak het toepassen van gebiedsvreemd materiaal in N2000-gebied vergunningplichtig in het kader van de Wnb. Grindsuppletie kan uiteraard vergunningvrij blijven.
b. De grootste hoeveelheid stortstenen ligt aan de Belgische zijde. Het zou heel logisch zijn als de verkennende studie ook Belgische oevers mee onderzoekt omdat het verwijderen van stortstenen aan een zijde van invloed kan zijn op de andere zijde.

Reactie: Zie ook het antwoord op zienwijze 8-8.

Indien het toepassen van stortsteen een (nieuwe) ingreep is, blijft deze in principe vergunningplichtig als Natura 2000-activiteit en ter beoordeling aan het Bevoegd Gezag.

Zienswijze 10.13:
Aandachtspunten met betrekking tot invasieve plantenexoten.

a. In het uitvoeringsprogramma staan geen maatregelen gericht op het beheersen en/of het verwijderen van exoten in de looptijd van het Natura 2000-plan (plan periode max. zes jaar). Beheermaatregelen dienen om de volgende redenen volgens ons wel hierin opgenomen te worden:
Grote waternavel, Waterteunisbloem, Knolcyperus, Reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop zijn veel aanwezig in het Maasdal, zowel aan Vlaamse als aan Nederlandse zijde. Het betreft hier standplaatsen net buiten de begrenzing, binnen de begrenzing en ook binnen de habitattypen of leefgebieden van de aangewezen soorten (conform de kartering uit 2015). Van de houtige gewassen komen Robinia en Vlinderstruik veelvuldig voor. Het zomerhoogwater van juli 2021 laat zien dat de soorten zich makkelijk over het Maasdal verspreiden. Delen van planten worden losgeslagen, verplaatsen zich via het stromende water naar elders en vestigen zich op nieuwe plekken langs de Maas. Deze verspreidingswijze wordt door diverse bronnen als een groot risico ingeschat. Een soort als Waterteunisbloem kan daarnaast sterk profiteren van de natuurontwikkelingsprojecten, zoals die nu langs de Grensmaas in uitvoering zijn, dit geldt eveneens voor Japanse duizendknoop die zich kan verspreiden als gevolg van grondverzet. Nieuwvestiging op kwetsbare plekken binnen het Natura 2000-gebied is op voorhand zeker niet uitgesloten.

b. Bestudering van de verspreiding van deze exoten in het Maasdal laat zien dat de genoemde exoten een reële bedreiging vormen voor de doelstellingen van het Natura 2000-gebied Grensmaas. Als voorbeeld komt Waterteunisbloem voor in de oeverzone langs de diverse plassen net buiten het Natura 2000-gebied rondom Stevensweert. Grote waternavel komt voor bij de Oude Maas bij Stokkem, Bosscherveld bij Maastricht, de Hochter Bampd en in de Huyskensplas bij de Brandt bij Stevensweert. Deze soorten verdringen niet alleen inheemse waterplanten en -fauna, maar hebben onder meer ook effect op de zuurstof- en lichthuishouding. De standplaatseisen van deze invasieve planten vertonen grote overlap met de standplaatseisen van de habitattypen, waardoor vestiging op standplaatsen de habitattypes te verwachten is. Vestiging is van invloed op de kwaliteit en kwantiteit van de beschermde habitattypen en leefgebieden van habitatrichtlijnsoorten in het Grensmaasgebied. Het maken van een goede risico-inschatting in het Natura 2000-plan en het daaraan koppelen van maatregelen is ons inziens noodzakelijk. De bestaande subsidieregelingen van de provincie (die overigens dit jaar afloopt) biedt onvoldoende financiële dekking om adequaat maatregelen te kunnen nemen. Dit geldt voor zowel binnen als buiten het Natura 2000- gebied. Het is daarom belangrijk om maatregelen op te nemen in dit Natura 2000-plan.

c. Voor uitheemse vissoorten die het leefgebied van de Rivierdonderpad bedreigen is het noodzakelijk gedurende de komende zes jaar niet alleen onderzoek, maar ook al systeemgerichte maatregelen en/of experimenten te kunnen opstarten. Een maatregel zou kunnen zijn het verwijderen van stortsteen, omdat op deze plekken de uitheemse soorten het meest concurrentiekrachtig zijn ten opzicht van de beschermde Rivierdonderpad

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-11.

Zienswijze 10.14:
T.a.v. hoofdstuk 5: algemeen Vegetatielegger, calamiteiten, Beheer en onderhoud.
Het is nu in het ontwerpbeheerplan onduidelijk voor welke werkzaamheden door Rijkswaterstaat vergunning aangevraagd moet worden. De omschrijvingen nu zijn dermate algemeen dat zo goed als álle werkzaamheden uitgevoerd door of in opdracht van Rijkswaterstaat zonder vergunning uitgevoerd kunnen worden (behalve ruimtelijke ontwikkeling zomerbed en oevers). Het is opmerkelijk dat een overheid die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de werkzaamheden zelf haar eigen voorschriften mag opstellen waar ze zich aan moet houden. We zien onvoldoende garanties terug in het N2000- beheerplan dat beheer- en onderhoudswerkzaamheden juist met in achtneming van N2000 waarden uitgevoerd kunnen worden. Dit geldt eveneens voor het calamiteitenbeheer. Het verzoek is om dit beter te borgen in dit plan.

Reactie: Zie antwoord op zienwijze 10-12.

Zienswijze 10.15:
In het beheerplan ontbreekt een heldere omschrijving van wat onder vegetatiebeheer verstaan wordt. We missen een toelichting van de invloed van machinaal vegetatiebeheer en van begrazingsbeheer voor het kwantitatief en kwalitatief doelbereik van N2000-habitats.
a. In de begrippenlijst wordt vegetatiebeheer als volgt geformuleerd; 'Betreft zowel het kwalitatief als kwantitatief beheren van vegetatie ten behoeve van een bepaald doel.' Zo kan zonder nadere duiding 'Het kwalitatief als kwantitatief beheren van vegetatie ten behoeve van een bepaald doel' betrekking hebben op exotenbestrijding van duizendknoop-vegetaties of op extensieve jaarrondbegrazing.

b. In de begrippenlijst ontbreekt een toelichting op de langst toegepast vorm van het vegetatiebeheer in de Grensmaas, namelijk het begrazingsbeheer. Nochtans wordt vanuit het vigerend rijks- en provinciaal beleid (i.c. POL Grensmaas) de basis voor het natuurbeheer van het Rivierpark Maasvallei gelegd met grote grazers in jaarrond begrazingsbeheer. Het begrensde N2000-gebied Grensmaas maakt integraal deel van uit van dat Grensmaasplan, waarbij de grote grazers zich ook volop binnen het begrensde natura2000-gebied kunnen begeven. Ik verzoek u daarom in de begrippenlijst een onderscheid aan te geven tussen natuurlijk begrazingsbeheer (met koniks en galloways) en het machinaal vegetatiebeheer. Daarmee kunt u dat 'bepaalde doel' ook beter duiden waarbij ik u voorstel het begrazingsbeheer te omschrijven als een vorm van vegetatiebeheer dat primair gericht op ontwikkeling van natuurlijke gradiënten in vegetaties en in verscheidenheid in vegetatietypen en daarmee primair gericht is op kwalitatieve sturing. Het mechanisch vegetatiebeheer is daarentegen gericht op het vergroten van de doorstroming van de maasafvoer ter bevordering van de hoogwaterveiligheid en dus primair op kwantitatieve sturing.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-13.

Zienswijze 10.16*:
Vegetatielegger. Het is RWS, als voortouwnemer van het N2000-beheerplan niet gelukt, dit beheerplan vast te stellen binnen 3 jaar na het aanwijsbesluit, zoals de wet voorschrijft. Daarentegen is het wel gelukt om in het kader van de Waterwet een procedure in gang te zetten om (versneld) te komen tot een Vegetatielegger. Het machinaal vegetatiebeheer op basis van de vegetatielegger Grensmaas kan vanwege het niet tijdig in procedure brengen van het beheerplan Grensmaas niet gezien worden als bestaand gebruik (a.b.b.b.) aangezien pas na ruim 10 jaar een beheerplan N2000 in procedure wordt gebracht. Het N2000-aanwijsbesluit voor de Grensmaas dateert van 4 juli 2013.

Het had en heeft onze voorkeur om het instrument van de vegetatielegger niet toe te passen in het N2000-Grensmaasgebied en omgeving. Voor het verder bevorderen van de waterveiligheid zien we meerdere mogelijkheden voor sturing in vegetaties, met beheermaatregelen die óók en vaak beter aansluiten bij onze ambities voor het beheer van het N2000-beheergebied en omgeving.

* Nummering loopt niet door omdat meerdere deelzienswijzen in een later stadium zijn samengevoegd

De vegetatielegger Grensmaas is gebiedsdekkend. Dit betekent dat in beginsel elk gebiedsdeel vroeg of laat in aanmerking kan komen voor mechanisch vegetatiebeheer en nergens ruimte is vrijgesteld waar de natuur ongehinderd alle stadia van successie mag doorlopen, van slikkige rivieroevers tot aan hoge grindmilieu's en van oud gesloten bos naar open ruimten die gevormd zijn door windworp, vraat of bossterfte van ouderdom. Staatsbosbeheer wenst op zoek te gaan naar zones die uitgezonderd kunnen worden, conform de bosreservaten, waar ruimte ontstaat voor verdere ontwikkeling van de kwalificerende habitattypen, ook buiten het begrensde N2000-gebied.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-13a.

Zienswijze 10.19:
Vegetatielegger: In hoofdstuk 5 geeft u aan: 'In de Grensmaas zijn er geen activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar waarvoor in cumulatie met andere activiteiten wel mitigatie vereist is'. Staatsbosbeheer is het met die opvatting niet eens. Het veiligheidsbeheer vegetatielegger dient vergunningplichtig te zijn, dan wel dient het beheerplan anderszins te voorzien in het borgen van bescherming van kwalificerende habitattypes die buiten het begrensde areaal liggen maar eveneens bijdragen aan duurzaam behoud van die habitats en de hiermee samenhangende beschermde soorten (externe werking).

Reactie: Zie ook antwoord op zienswijze 8-12 en 8-13a met betrekking tot (mechanisch) vegetatiebeheer en de borging van bescherming van kwalificerende arealen habittatypen.

Zienswijze 10.20:
Vegetatielegger: Een van de maatregelen die voorgesteld wordt is het kappen om Ruigtes en Zoomen in stand te houden. Kappen betekent dat er houtig gewas verwijderd moet worden. Is dit geen zachthoutooibos H91E0A of Beekbegeleidend bos H91E0C? Is er wel voldoende ruimte elders binnen de strakke begrenzing om dit habitattype dan elders te laten ontwikkelen?

Reactie: In een eerder concept van het beheerplan was een maatregel opgenomen om door middel van actief beheer van houtige opstanden (kappen) ruigtevegetaties in stand te houden. Mede om de redenen door de indiener aangedragen is dit in het beheerplan zoals ter inzage gelegd niet meer opgenomen.

Zienswijze 10.21:
Voor het habitattype vochtige alluviale bossen zachthoutooibossen wordt op p 29 onder Areaal geschreven dat "Het habitattype profiteert buiten de begrenzing van recente natuurontwikkeling. Op de verlaagde overstromingsvlakte ontstaan daar talloze nieuwe potentiële standplaatsen." Hier kan de Vegetatielegger echter bepalen om zachthoutooibossen weg te halen. Hoe wordt ervoor gewaakt dat er niet teveel zachthoutooibossen op cruciale plekken worden verwijderd?

Reactie: Zoals bekend bij de indiener ligt er een voorstel tot jaarlijks afstemming tussen rivierbeheerder en terreinbeheerder over het vegetatiebeheer in het winterbed. Rijkswaterstaat nodigt de indiener uit hier actief aan deel te nemen om tot een gedragen beheer te komen met maximale natuurpotentie binnen de randvoorwaarden van waterveiligheid.

Zienswijze 10.22:
De ecologische effecten van ingrepen en beheer op Europese natuurdoelen is voor de Grensmaas doorgerekend met het ECODYN-model door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Ik verzoek u dit kennisrapport (ISSN: 1782-9054) te betrekken bij het Natura-2000 beheerplan voor de Grensmaas.

Reactie: Het door de indiener genoemde onderzoek (Ecologische effecten van ingrepen en beheer op Europese natuurdoelen: Lange termijn doorrekening Grensmaas met ECODYN. Afstemmen natuurbeheer en hoogwaterveiligheid in de Gemeenschappelijke Maas, Van Braeckel & Jocque, 2023) was pas beschikbaar na vaststelling van het beheerplan door de Minister, daarom was dit niet opgenomen. In het rapport stellen de auteurs dat begrazingsbeheer gecombineerd met gericht beheer van ooibossen de hoogwaterveiligheid én het halen van de Europese natuurdoelen kan garanderen. De reikwijdte van het onderzoek is veel ruimer dan het Natura 2000-gebied Grensmaas, ook de Vlaamse Natura 2000 doelen worden uitgebreid behandeld. De aanbevelingen die in het rapport (pagina 94 en verder) sluiten goed aan bij het beheerplan wat betreft de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Grensmaas en in paragraaf 4.3.4. van het beheerplan is een verwijzing toegevoegd.

Zienswijze 10.23:
Het Waterbesluit (behorende bij de Waterwet) biedt RWS de mogelijkheid om gebieden in Nederland uit te sluiten van de verplichting voor het opstellen van een Vegetatielegger vanwege een zekere natuurlijkheid en een dynamisch karakter van dat waterlichaam. Hiertoe behoort feitelijk ook het N2000- gebied Grensmaas. Het ligt voor de hand een inspanningsverplichting op te nemen in het beheerplan tot uitsluiting van die RWS-verplichting voor de Grensmaas bij een aanpassing van het Waterbesluit. U heeft hierbij onze steun richting de beleidsdirecties van I&W en LNV. Nadrukkelijk willen wij ook wijzen op onze zorg over de betaalbaarheid van het mechanisch vegetatiebeheer conform de vegetatielegger. Ter illustratie: het in normatieve toestand brengen van 50% van de vegetatie conform de vegetatielegger op één van de vier Staatsbosbeheerlocaties wordt door uw aannemer nu geraamd op €600.000,- euro. Dat is het 10-voudige van ons totale jaarlijkse beheerbudget voor de Grensmaas. Het is bovendien slecht voor de ontwikkeling van de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van het N2000-gebied Grensmaas (zie ook eerdere opmerkingen).

Reactie: Zie ook antwoord op zienswijze 8-13a.

Rijkswaterstaat is verplicht voor het onderhavige gebied een legger op te stellen. Het gebied is niet opgenomen als uitzondering om geen (vegetatie)legger vast te stellen. De Grensmaas (of Gemeenschappelijke Maas) is namelijk niet een van de uitzonderingen genoemd in artikel 3.13 van het Besluit kwaliteit leefomgeving waarvoor geen plicht tot het opstellen van een legger bestaat onder de Omgevingswet.

Zoals bij indieners bekend past de rivierbeheerder het instrument van een vegetatielegger om hoogwaterveiligheid te borgen en zeker niet om natuurlijkheid en dynamiek onder druk te zetten. Door het opnemen van grote arealen aan mengklassen waar dat kan is zoveel mogelijk ruimte voor spontane ontwikkeling gecreëerd.

Zienswijze 10.24:
Calamiteiten: Het is niet duidelijk of buistransportleidingen in de effectenanalyse zijn beoordeeld. In het kader van het calamiteitenbeheer is een Maaskruisende leiding hersteld die uitgespoeld was tijdens het zomerhoogwater van 2021 en benzeen heeft gelekt. Een 2e Maaskruisende leiding (PALL) door het N2000-gebied Grensmaas wordt nu voorbereid om daarmee de bedrijfszekerheid voor de industriële afnemers te vergroten bij een nieuwe mogelijk doorbraak. Leidingstraten worden nu niet vermeld in hoofdstuk 5. Ons inziens dient deze activiteit vermeld te worden onder vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven. Aanleg- en herstelmaatregelen aan buisleidingen mogen niet onder calamiteiten blijven vallen.

Reactie: Zie antwoord op zienszwijze 8-9.

Zienswijze 10.25:
Het is volstrekt onduidelijk wat in hoofdstuk 5 met de volgende alinea bedoeld wordt: “zolang het consortium Grensmaas in het gebied aan het werk is en het systeem nog bezig is in evenwicht te komen, het in sommige gevallen noodzakelijk is om in te grijpen in het zomerbed en/of de oevers waar het uitvoeren van beheer en onderhoud in het kader van de legger rijkswaterstaatwerken niet afdoende is. Deze werkzaamheden zijn qua locatie, tijdstip, frequentie, aard en omvang niet te voorspellen. Het is daarom niet op voorhand vast te stellen welke gevolgen dat heeft voor de natuur en dus welke mitigerende maatregelen daarvoor moeten worden getroffen. Vrijstellen is daarom niet mogelijk. Er zal dan in die gevallen per ingreep een afzonderlijke Wnb-vergunning aangevraagd moeten worden.” Verschillende zaken waar verschillende procedures voor lopen worden hier vermoedelijk door elkaar gehaald. Graag aangeven in welke gevallen een afzonderlijke Wnb-vergunning aangevraagd moeten worden in relatie tot het kader van de Legger Rijkswaterstaatwerken.

Bovenstaande alinea is onduidelijk om de volgende redenen:
a. Het is van belang om ‘systeem’ nader te definiëren in de begrippenlijst. Aangenomen mag worden dat hier het landschapsecologische riviersysteem van de Grensmaas bedoeld wordt;

b. De morfologische processen behorende bij de kenmerkende eigenschappen van deze rivier, (te weten: een matig tot snelle en vrij afstromende op een bedding van grind), zijn essentieel om bij te dragen aan

het behalen van goede chemisch-fysische en ecologische condities voor de duurzame instandhouding van de habitats en soorten van het N2000-beheerplan Grensmaas. De Kaderrichtlijn Water voor de Grensmaas (KRW-type R16) is daarmee een essentiële ondersteunende opgave van het Natura2000 doelbereik (zie ook onder punt 7). Het 'noodzakelijk ingrijpen in zomerbed en/of de oevers' kan dus enkel verband houden met werkzaamheden van het CG die het morfo-dynamische systeem meer in beweging en in een natuurlijke balans moet brengen. Deze (KRW-)werkzaamheden zijn bedoeld voor dat systeemherstel en dragen bij het behalen van de natuurdoelstelling en aan de hoogwaterveiligheidsdoelstellingen van het Grensmaasplan. Deze hectares zijn ook aan Brussel opgegeven als 'Baseline natuurhectares EHS'. In vergunde ontwerpen van het Grensmaasplan ligt de insteeklijn van rivierverruimings-maatregelen tegen het N2000-begrensde 'zomerbed en/of de oevers'. Na herinrichting, waarbij oeverranden naar stroomgeulverbredingen en weerdverlaging zijn omgevormd, gaat het systeem onmiddellijk aan de slag om in (dynamisch) evenwicht te komen met een natuurlijke sedimentopbouw en met de ontwikkeling van hiermee samenhangende vegetaties. Het 'noodzakelijk ingrijpen in zomerbed en/of de oevers' is vanuit het KRW-perspectief niet te begrijpen en ingrijpen zal in voorkomende gevallen dus altijd via een afzonderlijke Wnb- vergunningstraject moeten verlopen;

c. De Grensmaasplannen van het CG zijn vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven waarbij deze werkzaamheden qua locatie, tijdstip, frequentie, aard en omvang door het bevoegd gezag concreet zijn bepaald en daarmee deze werkzaamheden juist wél goed te voorspellen zijn. Ook dit klopt dus niet;

d. Actief ingrijpen in de morfologische en vegetatieve ontwikkelfase met 'afdoende beheer en onderhoud in het kader van de legger rijkswaterstaatwerken' na herinrichting, houdt het 'systeem' juist weg van het kunnen bereiken van een natuurlijk evenwicht. Ook hiervoor dient dus een afzonderlijke Wnb-vergunning te worden aangevraagd;

e. Hetzelfde geldt voor het calamiteitenbeheer waarbij inderdaad de 'werkzaamheden qua locatie, tijdstip, frequentie, aard en omvang niet te voorspellen zijn'. Deze werkzaamheden houden (wel) verband met de legger rijkswaterstaatwerken waarbij met meestal ingrijpende maatregelen het 'systeem' vaak verder permanent wordt teruggezet. Denk hierbij aan het vastleggen en aanvullen van eroderende steilranden, het aanbrengen van bodem- en oeverbeschermingen in stortsteen, het vullen van erosiekuilen en het heraanleggen van grinddrempels. Ook hiervoor dient een afzonderlijke Wnb-vergunning te worden aangevraagd.

Reactie: Het gaat hier onder meer om ingrepen anders dan regulier beheer en onderhoud om waterstaatswerken in normatieve toestand te houden conform de Legger rijkswaterstaatwerken. Zie paragraaf 5.4.3 voor het overzicht van geïdentificeerde Natura 2000-activitieten.

Opmerking a: Met het 'systeem' wordt hier het rivierkundige systeem van de Gemeenschappelijke Maas bedoeld. Dit is in de tekst verduidelijkt.

Opmerking b: Het ingrijpen om schade aan waterstaatswerken te voorkomen/ te herstellen. Bijvoorbeeld na extreme erosie om en nabij (keurzone) kunstwerken en kades. Deze zijn niet vergunningplichtig maar ontslaat de rivierbeheerder niet van het nemen van (voorzorgs)maatregelen op grond van de zorgplicht.

Opmerking c: Het gaat hier dus niet om de onderdelen van het Grensmaasproject.

Opmerking d: Zie antwoord op zienswijze 8.13 en 10.23

Opmerking e: Zie kader op pagina 47 van het ontwerpbeheerplan. Als ook na inachtneming van mitigerende maatregelen nog een resteffect optreedt, zal het doorlopen van een vergunningtraject voor een Natura 2000-activiteit noodzakelijk zijn.

Zienswijze 10.26:
Het uitvoeren van beheer- en onderhoudsmaatregelen en calamiteitenbeheer op basis van de Legger rijkswaterstaatwerken brengt het 'systeem' uit balans en behoort dus niet vergunningvrij te zijn. Beheer- en onderhoud dienen derhalve aan de integrale systeemherstelopgave getoetst te worden, waarbij versterking (synergie) van N2000+KRW beoogd wordt in plaats van iets inleveren (compromis). Een voorbeeld: Grensmaasoevers die eerst dus meetelden in de opgave aan Brussel als 'KRW-baseline Natuurhectares EHS' en vervolgens in stortsteen zijn vastgelegd frustreren het bereiken van het systeemherstel en daarmee het doelbereik van de instandhoudingsopgave van het Natura 2000- Grensmaas beheerplan. Vanuit die optiek wordt voorgesteld de ADC-systematiek te hanteren en het tekstkader 'calamiteiten' in hoofdstuk 5 hierop aan te passen.

Reactie: Zie de antwoorden op zienswijzen 8-13 en 10-23.

Zienswijze 10.27:
Monitoring en evaluatie van activiteiten. Er staat het volgende geschreven: "Voor de huidige activiteiten is monitoring of registratie relevant indien ontwikkelingen (van de activiteiten) onzeker zijn, zeker als potentieel significante effecten op instandhoudingsdoelstellingen optreden." Volgens het voorzorgsprincipe zou dit niet mogen. Als negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, mogen de activiteiten geen doorgang vinden. Monitoring zou dan ook niet aan de orde mogen/kunnen zijn. Mocht hiermee de maatregelen gekoppeld aan Calamiteiten, Vegetatielegger of Beheer en onderhoud mee bedoeld worden dan moet dit expliciet vermeld worden.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-14.

Zienswijze 10.28:
Instandhoudingsdoelstelling Ruigten en zomen, droge bosranden (H6430C). In de tabel en verderop in het document worden verschillende instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Verder wordt er ook gesteld omdat vanwege het beperkte belang (typische soorten ontbreken) er geen kwaliteitsverbetering hoeft plaats te vinden. Wat wordt hiermee bedoeld? We veronderstellen dat als er een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van kwaliteit geformuleerd wordt dat dit habitat minstens een goede kwaliteit gebracht moet worden alvorens het hierin te houden? En hoe wordt bepaald dat er ook effectief voldoende vervangingsareaal aanwezig is binnen de begrenzing als vegetatiekarteringen uit 2015 zijn?

Reactie: Zie antwoord op zienwijze 8-15.

Zienswijze 10.29:
Zalm: In het beheerplan wordt het volgende geschreven: "Zolang er onvoldoende betrouwbare meetgegevens zijn, kan niet worden geconcludeerd dat de doortrekfunctie op de gehele trekroute op orde is. Tot die tijd moeten alle barrières op de route periodiek worden gecontroleerd op stroomopwaartse en stroomafwaartse passeerbaarheid en sterfte." En toch wordt gesteld dat het doel voor Zalm is gehaald binnen de eerste planperiode. Dit spreekt elkaar tegen.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-16.

Zienswijze 10.30:
Rivierprik: Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig zijn - Bestaande lozingen Hierin staan vermeld: "Zoals in de NEA is aangegeven (paragraaf 5.2.2), kunnen in zijn algemeenheid significante effecten van bestaande lozingen op de rivierprik niet worden uitgesloten. Daarom moet iedere lozing apart beoordeeld worden." Dit betekent concreet dus dat er vergunningen uitgegeven zijn waar van de effecten op rivierprik onvoldoende onderzocht en dus niet bekend zijn. Dit betekent dat Bestaande lozingen vallen onder "Categorie 3: Dit zijn de activiteiten die mogelijk significante effecten hebben en daardoor vergunningplichtig blijven en niet geregeld worden in een beheerplan. Het bevoegd gezag (LNV / provincie) verleent de Wnb-vergunning, waaraan voorwaarden zijn verbonden ter voorkoming van de gesignaleerde negatieve effecten." Volgens het voorzorgsprincipe betekent dit dat er onvoldoende aangetoond kan worden dat er géén nadelige effecten op de rivierprik plaatsvinden en dat de activiteit niet

vergund had mogen worden. Tot het tegendeel is bewezen (dat er geen negatieve effecten zijn) zouden de activiteiten dan ook niet meer mogen plaatsvinden.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-19.

Zienswijze 10.31:
Natura2000 in relatie tot afvaarten van de Maas per kano, kayak en raft: In 2018 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de invloed van kanovaart op N2000-waarden. Er zijn 3 bedrijven met een concessie om te mogen kanovaren op de Grensmaas, zonder dat maximale toegestane aantallen benoemd zijn per concessiehouder. Met name voor het habitattype Beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden kan dit relevant zijn. We zijn dan ook van mening dat een vergunning niet per bedrijf maar gekwantificeerd met een maximaal aantal afvaarten per dag verstrekt moet worden. We kunnen niet vaststellen in de effectenanalyse hoe dit beoordeeld is. We zijn van mening dat afvaarten van de Maas daarom moeten komen te vallen onder "Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét (specifieke) voorwaarden". De voorwaarde moet dan een maximaal aantal afvaarten per dag waarbij de kwetsbaarste tijd voor het betreffende habitattype leidend moet zijn.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-20.

Zienswijze 11: Particulier

Zienswijze 11.1:
De minimum afvoer van de grensmaas moet nu tijdens droge periodes minimaal 10 m3 per seconde zijn i.v.m. water voor Julianakanaal, Zuid-Willemsvaart en Albertkanaal.
Voor een goede ecologische ontwikkeling van het stroomgebied is echter minimaal 40 m3 per seconde jaarrond nodig. Anders hebben alle andere maatregelen geen zin.

- Hoe en wanneer gaat u het realiseren dat er jaarrond 40m3 water per seconde door de Grensmaas stroomt?

Reactie: Zie ook de antwoorden op zienswijze 9-2 en 9-4 over de afspraken in het Maasafvoerverdrag en de minimale ecologische afvoer (e-flow).

De natuurwaarden in de Grensmaas staan onder druk tijdens lage afvoeren. Op die momenten is er geen extra water. Pilots met waterretentie in en om de rivier en beken en vasthouden van water in de haarvaten (in België en Frankrijk) kunnen op termijn verlichting brengen. In het plan zijn maatregelen opgenomen die de Grensmaas en de natuur wel weerbaarder kunnen maken tegen lage afvoeren. Bijvoorbeeld het plaatsen van rivierhout voor schaduw en schuilmogelijkheden en het suppleren met grind om het zomerbed (lokaal) te versmallen.

Zienswijze 11.2:
I.v.m. de vegetatielegger worden wilgen en ander struweel langs de Maas verwijderd. Hierdoor zal er geen bosontwikkeling kunnen ontstaan en het is dweilen met de kraan open omdat de Maas ieder jaar slib doet afzetten met daarin zaden en loten van o.a. wilgen.

- Blijft u dit tot in lengte van dagen doen?
- Wat zijn de kosten hiervan jaarlijks?

Reactie: De Vegetatielegger is het vastgestelde kader voor vegetatieonderhoud in het winterbed van de Maas. Dat beheer doet Rijkswaterstaat omdat dit noodzakelijk is voor de hoogwaterveiligheid en zal dit blijven doen. Het wordt zodanig uitgevoerd dat natuur zo min mogelijk hinder ondervindt en waar bosontwikkeling mogelijk is wordt dit ook toegestaan. Meer informatie is te vinden op de webpagina https://www.rijkswaterstaat.nl/water/waterbeheer/bescherming-tegen-het-water/maatregelen-om-overstromingen-te-voorkomen/beheer-van-uiterwaarden-voor-een-veilig-rivierengebied.

Zienswijze 11.3:
De bever is een doelsoort. De Maas is zelf nagenoeg niet geschikt als habitat voor de bever i.v.m. de fluctuerende waterstanden. De bevers bevinden zich vooral in de oude grindgaten en de riviertjes in het stroomgebied van de Grensmaas.

Waarom wordt de bever als doel gehandhaafd ondanks dat hij niet in het stroomgebied kan wonen en er al veel overlast is in de zijrivieren en de bever maar weinig bijdraagt aan de ecologie in de Maas zelf?

Reactie: In 2013 is in het aanwijzingsbesluit voor het Natura2000 gebied Grensmaas een instandhoudingsdoel voor de bever opgenomen. Bevers maken wel degelijk gebruik van de Maas, de oevers en de bosgebieden in het noorden die deel uitmaken van het gebied. Het gaat goed met de soort, daarom is het niet nodig aanvullende maatregelen te nemen.

Bevers dragen wel degelijk bij aan de (verdere) natuur in de Grensmaas. Ze zorgen met hun knaagactiviteit voor rivierhout, Ze houden de vegetatiestructuur open en door graafactiviteiten creëren ze veel natuurlijke variatie.

Zienswijze 11.4:
U wilt grindsuppletie gaan storten in de Maas. Het zoekgebied is Meers om daar het effect van de 7 daar liggende drempels op te heffen.

- Waar komt dat grind vandaan?
  Er wordt nu op 2 km afstand (Maasband) van Meers grind gewonnen en naar Schipperskerk vervoerd voor de verwerking en verkoop.
- Kan een deel van het grind in dat in Maasband gewonnen wordt gebruikt worden voor de suppletie?
  De drempels bij Voulwames en Itteren zijn nog hoger en daardoor stroomt het water bij te lage afvoer niet door. Warmt op en er ontstaat o.a. Blauwalg en achter de drempel droogt de vegetatie uit.
- Wat gaat u doen aan de veel hogere drempels bij Voulwames en Itteren om een betere ecosysteem te maken?

Reactie: De maatregel grindsuppletie wordt voorbereid. Een van de voorwaarden is dat het te suppleren materiaal (grind, zand) zoveel mogelijk gebiedseigen is en zo duurzaam mogelijk op de plek kan komen. Het doel is echter niet om de effecten van (alle) drempels bij Meers op te heffen, maar vooral om de habitatkwaliteit lokaal te verbeteren.

In de maatregel 'optimalisatie Meers' zal het effect van de drempels in detail bekeken worden, hier zullen ook de drempels bij Voulwames en Itteren in meegenomen worden.

Zienswijze 11.5:
Waarom zijn er geen vogels in de doelsoorten opgenomen?

Reactie: Het Natura 2000-gebied Grensmaas is geen vogelrichtlijngebied alleen habitatrichtlijngebied. Daarom zijn er geen doelen voor vogels opgenomen. Dit is terug te vinden in het aanwijzingsbesluit uit 2013.

Zienswijze 12: Waterschap Limburg

Zienswijze 12.1:
Waterschap Limburg is niet betrokken geweest bij de planvorming van het ontwerpbeheerplan Grensmaas. Hierdoor is ons onduidelijk wat de afweging is ten aanzien van het beheer en onderhoud van het waterschap als huidig gebruik in het gebied. We verzoeken u om in het vervolg het waterschap te betrekken bij de voorbereiding van Natura-2000 plannen binnen ons beheergebied. Wij gaan ervan uit dat een negatieve invloed op de bestaande waterschapsactiviteiten in dit gebied, zoals muskus- en bever(ratten)beheer en onderzoek, monitoring, beheer en onderhoud van de primaire watergangen, op voorhand uit te sluiten is. Verder zijn de maatregelen die u in het beheerplan heeft opgenomen, naar onze inschatting, geen verantwoordelijkheid van het waterschap. Wij ontvangen graag een bevestiging dat deze uitgangspunten correct zij

Reactie: Waterschap Limburg is met meerdere personen aanwezig geweest bij klankbordgroep bijeenkomsten (in 2018 en 2019). In de afrondende fase is heeft er geen ambtelijk en bestuurlijk overleg meet plaatsgevonden met het waterschap. We realiseren ons dat dit een gemiste kans is, onze welgemeende excuses hiervoor.

Voor huidige activiteiten en gebruik (ook die niet specifiek benoemd worden) leidt het ontwerpbeheerplan niet tot verandering. Regulier beheer en onderhoud door Waterschap Limburg binnen de begrenzing van het Natura2000 gebied Grensmaas is dus niet vergunning plichtig (zie ook hoofdstuk 5).

Het waterschap heeft geen verantwoordelijkheid in het uitvoeren van opgenomen maatregelen. Wel werkt Rijkswaterstaat graag samen rondom de beekmondingen, waar synergie tussen KRW, Natura2000 en andere regionale opgaven te behalen is.

Zienswijze 12.2:
Het reguliere beheer en onderhoud door het waterschap is niet vergunningvrij opgenomen in het ontwerp-beheerplan, anders dan vegetatiebeheer (bijlage F tabel F-0). Beheer en onderhoud door Rijkswaterstaat is wel expliciet vergunningvrij opgenomen: "Activiteiten met als doel het instandhouden van primaire functies in en om de rivier zijn opgenomen in de legger rijkswaterstaatwerken. Daarmee is het beheer en onderhoud per definitie niet vergunningplichtig in het kader van de Wnb." (Pagina 46 blauwe blok). We verzoeken u om de bestaande waterschapsactiviteiten (zoals benoemd onder punt 1) in dit gebied vergunningvrij op te nemen, zoals ook is gedaan met de bestaande activiteiten van Rijkswaterstaat

Reactie: Zie antwoord zienswijze 12.1.

Zienswijze 12.3:
Het beekmondingenconvenant wordt genoemd op pagina 42, maar de activiteiten in het kader van het beekmondingenconvenant zijn niet vergunningvrij opgenomen. Deze activiteiten worden juist uitgevoerd om de situatie rond Natura 2000-doelsoorten en -habitats te verbeteren. Wij verzoeken u om de activiteiten in het kader van het beekmondingen convenant vergunningvrij op te nemen in het beheerplan, eventueel onder specifieke voorwaarden

Reactie: Ingrepen genoemd in het beheerplan als instandhoudingsmaatregelen (uit andere programma's) zijn niet vergunningplichtig wat betreft de (natuur)effecten op het Natura 2000 gebied Grensmaas. Deze toets heeft impliciet al plaatsgevonden tijdens het opstellen van het voorliggende ontwerp-beheerplan.

Zienswijze 12.4:
Het ontwerpbeheerplan bevat geen paragraaf over de eventuele gevolgen van het plan voor de hoogwaterveiligheid en de effecten op de hydraulische belastingen van de dijken. Ook mist duiding van de juridische consequenties voor de zones waarin de keur (Verordening) voor de waterkeringen overlapt met Natura 2000-gebieden en de gevolgen van dit ontwerpbeheerplan. We verzoeken u om deze paragraaf en duiding op te nemen in het beheer

Reactie: De inrichtingsmaatregelen in het ontwerpbeheerplan worden uitgewerkt in een projectbesluit of omgevingsvergunning eigen dienst. Hierbij worden de effecten op de leefomgeving beschreven. Onder andere bijvoorbeeld de effecten op oppervlakte(hoog)waterstanden in de Maas en effecten op waterkeringen. De projectbesluiten worden getoetst door bevoegd gezag. Dit is het waterschap als het gaat om effecten op keringen.

Zienswijze 12.5:
Waterschap Limburg wil graag een constructieve bijdrage leveren aan en meedenken over de verdere uitwerking van het Natura 2000-beheerplan Grensmaas, rekening houdend met het regulier beheer en onderhoud van ons waterschap, het beekmondingenconvenant en het functioneren van de (primaire) waterkeringen. We gaan hierover graag in gesprek met u

Reactie: Bedankt voor het aanbod. Rijkswaterstaat gaat graag met het waterschap in overleg om tot maximale synergie van dit en andere programma's te komen.

Zienswijze 13: Petrochemical Pipeline Services B.V.
Paragraaf 4.3.2 'Hydrologische optimalisatie locatie Meer" van het ontwerpbeheerplan: Tekst: Onderzoek naar de mogelijkheden van aanpassing van de drempels en de grindrug te Meers met een zorgvuldige analyse van de veranderende afvoeren en morfologische ontwikkeling, vaststelling van de effecten op de grondwaterstand en overleg met de Vlaamse partners" in combinatie met paragraaf 2.3 van het uitvoeringsplan "Hydrologische verbetering leefgebied, onder de kop "Verkenning optimalisatie locatie Meers".

Zienswijze: PPS hecht er als leidingbeheerder van de PALL-leiding gesitueerd binnen project grensmaas (met een gelegen leiding en een nieuw aan te leggen leiding) belang aan dat bij de 'Hydrologische optimalisatie locatie Meer' rekening wordt gehouden met de Structuurvisie Buisleidingen 2012 — 2035, met name met de daarin opgenomen grensovergang 'Grensmaas', en met de dubbelbestemming 'Leiding' in het vigerende bestemmingsplan 'Grensmaas' en dat dit wordt meegenomen in de formuleringen van bovengenoemde paragrafen.

Reactie: De planologische verankering door middel van bestemmingen vindt plaats in bestemmingsplannen en omgevingsplannen. Het ontwerpbeheerplan is hiervoor niet het instrument en dit kan dus ook zo niet in het plan opgenomen worden. Nieuwe rivierkruisingen blijven als Natura 2000-activiteit vergunningplichtig onder de Omgevingswet (zie ook hoofdstuk 5 van het ontwerpbeheerplan).

De bestemming 'leiding' in het gebied is een gegeven en zal dus ook onderdeel zijn van de verkenning naar de optimalisatie van het huidige riviersysteem rondom Meers. Graag betrekken we de indieners bij het opstellen van variantenstudies en toetsen van alternatieven.

Zienswijze 14: Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Zienswijze 14.1:
Allereerst is het een interessant en leesbaar stuk geworden waarin ook de samenhang met de omgeving van de strak afgebakende Natura 2000 zone regelmatig aan bod komt, ook grensoverschrijdend. Dat kunnen wij alleen maar toejuichen en onderstrepen. De samenhang mag wat ons betreft nog verder worden uitgewerkt richting de beeklopen en de plateau's en de ecologische verbanden met de Grensmaas, niet alleen in de inleiding (1), maar ook in de gebiedsbeschrijving (2). Het gaat immers om een samenhangend ecosysteem en knelpunten in die samenhang kunnen zich ook elders bevinden, maar van grote invloed zijn op de natuurwaarden van de Grensmaas.

Reactie: Hoewel het stroomgebied inderdaad een ecologisch samenhangend geheel is, focust het beheerplan op het gebied zelf en de maatregelen uit die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te bereiken binnen de begrenzing van het beheerplan. Zie ook antwoord op zienswijze 8-3 hoe gebiedspartners in een parallel spoor (Programmatische Aanpak Grote Wateren – hotspot Gemeenschappelijke Maas) de integrale natuuropgave opgepakte wordt.

Zienswijze 14.1a:
Dat de Grensmaas of 'Gemeenschappelijke Maas' de levensader van het grensoverschrijdende RivierPark Maasvallei is, zien we graag toegevoegd bij de inleiding (1). Wij refereren daarbij aan de grensoverschrijdende intentieverklaring uit 2017 waarin gemeenten, provincies en (natuur)beheerders het RivierPark op de kaart hebben gezet, aan de gezamenlijke intentiebrief uit 2021 van Rijkswaterstaat en De Vlaamse Waterweg, en aan het ontwerp Beheerplan zelf, dat verderop de tekst en in het uitvoeringsplan wel naar het RivierPark verwijst. Ons inziens dient dit dus ook in de inleiding te worden toegevoegd, bijv. in de paragraaf onder'de waarden van het Grensmaasgebied'.

Reactie: Dank voor de suggestie. In paragraaf 2.1 is een kader toegevoegd waarin de relatie van het Natura 2000 gebied met de omgeving (het gebied onder invloed van de Gemeenschappelijke Maas, cf. het Rivierpark Maasvallei) uiteengezet wordt.

Zienswijze 14.2:
De strikte afbakening, helemaal anders dan de Vlaamse oever, wordt nergens in vraag gesteld, maar in de opgave van de Grensmaas (3) wordt wel verwezen naar verbeteren van omstandigheden en uitbreiden van ruimte voor habitattypen verwezen. In een (te) strikte afbakening is dat moeilijk te realiseren. Noopt deze opgave niet tot een herziening van de afbakening?

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 3-1.

Zienswijze 14.3:
Verderop het document valt ons op dat bij de beheersmaatregelen (4) wordt gerefereerd aan Vlaamse projecten waar is voorgeschreven dat een deel van het grind voor suppletie dient. Die suppletie is cruciaal om het bed van de rivier op termijn terug hoger te krijgen, met grote winsten voor watergebonden soorten en meer algemeen voor de grondwatertafel. Zal ook de Nederlandse oever haar beleid aanpassen bij eventuele toekomstige ontgrondingsvergunningen? Het belang van suppletie in het Ontwerp beheerplan wordt wel benadrukt (4.2), maar er is geen (Nederlandse) maatregel rond opgenomen.

Reactie: Wij ondersteunen de analyse van de indiener. In paragraaf 4.3.3 worden twee maatregelen beschreven (reserveren van specie overschotten & grindsuppletie) waarmee de problematiek rond sedimentarmoede aangepakt wordt.

Zienswijze 14.4:
Iets verder missen we bij 'huidig natuurbeheer' aandacht voor exotenbeheer. Vanuit onze helikopterview op de processen en actoren in het gebied zien we immers in de praktijk dat de beheerders hiermee (vanuit de rivier richting de oevers) geconfronteerd worden en op moeten ageren. Het strekt daarom tot aanbeveling om bij 'huidig natuurbeheer' naast begrazing ook exotenbeheer op te nemen (grote waternavel en waterteunisbloem zijn overal een probleem, maar de rivier zorgt ook voor exoten op haar oevers zoals japanse duizendknoop of reuzenberenklauw).

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-11.

Zienswijze 14.5:
Nog iets verder wordt bij kennisontwikkeling Living Lab Grensmaas en Maas in Beeld genoemd, maar vragen we om daar de ECODYN studie over vegetatie nog aan toe te voegen ('Lange termijn doorrekening Gemeenschappelijke Maas ECODYN', van INBO). Ons inziens dient de vegetatielegger aan de Nederlandse zijde aangepast te worden aan de nieuwe grensoverschrijdende inzichtén van de ECODYN modelering, die de brug maakt tussen hoogwaterveiligheid en de kansen voor vegetatie in het winterbed als ecologische ruggengraat van de brede regio.

Reactie: Zie de antwoorden op zienswijze 8-12 en 10-22.

Zienswijze 14.6:
Nog bij de beheersmaatregelen wordt het ontstenen van de oevers als maatregel genoemd wat we alleen maar kunnen toejuichen, ook omwille van het effect op ongewenste exoten. Kan in de studie waarvan sprake het onevenwicht worden meegenomen tussen het verder ontstenen van de oevers aan de ene kant, en het calamiteitenbeheer waarbij nieuwe stortsteen (ook aan de Vlaamse oever) steeds opnieuw in het systeem wordt gebracht? Maas in Beeld en tal van andere studies geven handvaten om erosieschade (waar dan weer nieuwe stortstenen voor worden aangevoerd) te vermijden door nature based solutions (zoals de suppletie waarvan sprake) en ruimte voor de rivier. Die oplossingen versterken in grote mate de uitvoering van de doelen in dit ontwerp Beheerplan.

Reactie: Zie de antwoorden op zienswijzen 8-8 en 10-12.

Zienswijze 14.7:
Bij de beschrijving van de activiteiten (S) wordt geen melding gemaakt van het transport van grondstoffen via de leidingen die in het winterbed liggen. Ons inziens zou het goed zijn om oppervlakkige leidingen te weren omdat ze de rivierdynamiek die beoogd wordt beperken en het risico op ecologische calamiteiten verhogen door bijv. lekkages bij hoogwater. Via veiligere technieken (bijv. onderboringen) kan deze activiteit wellicht in het gebied aanwezig blijven.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 8-9.

Zienswijze 14.8:
Verder begrijpen we dat de bijgaande documenten (communicatieplan, uitvoeringsplan) in onderling overleg nog aangevuld en aangepast kunnen worden, eventuele opmerkingen maken we daarom rechtstreeks over aan de betrokken auteurs.

Reactie: De genoemde achtergronddocumenten worden niet formeel vastgesteld en deze kunnen gedurende de looptijd van het beheerplan inderdaad aangepast worden indien noodzakelijk of gewenst. We gaan hier graag mee in overleg met de indieners.

3 Ambtshalve wijzigingen

Naast wijzigingen voortvloeiende uit de zienswijzen is het beheerplan ambtshalve op de volgende punten aangepast:

- In de inleiding is een kader toegevoegd met informatie over Natura 2000-beheerplan en de omgevingswet en het overgangsrecht dat van toepassing is.
- Op verschillende plekken in het document zijn onvolkomenheden wat betreft spelling en grammatica gecorrigeerd.

Dit document is een uitgave van:
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag

14 februari 2025